SAYI : 663
18 ŞUBAT 1967
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

SANKİ D.P. GENE İKTİDARDA

Soğuk algınlığından ileri gelen bütün ağrılara

OPON

OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder— grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıkları önler. OPON günde 6 adete kadar alınabilir

FAYDALIDIR

Cilt: XXXVII Yıl: 13 Sayı : 661

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU
GENEL YAYIN MÜDÜRÜ :

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ :

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Yılmaz Gümüşbaş, Babür Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — İKTİSAT: Dr. Reşat Titiz — SİNEMA: Nijat Özön

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU :

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI :

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF :

T.H.A. — Dinçer Olcay

KLİŞE:

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI :

3 aylık (12 nüsha) 12.50 lira
6 aylık (25 nüsha) 25.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 50.00 lira
Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLÂN ŞARTLARI:

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER :

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER:

Hürriyet Matbaası - Ankara

BASILDIĞI TARİH:

15.2.1967

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK No: 15
ANKARA -TEL : 11 89 92
P.K. 582

Kendi Aramızda

Şu günlerde sanırım ki pek çok kimse iktidarda A.P. değil de D.P.'nin bulunduğu zannındadır. Görüntüler tıpkı 27 Mayıs öncesi D.P. iktidarının havasını taşımaktadır. Bütün ağırlığı ile fakir fukaranın beline çöken zam furyasından tutun da Dr. Sükan ve Hasan Dinçerin fikirlerinden mülhem tedbir taslaklarına varıncaya kadar her şey o kasvetli, o bir şeyler beklenen günleri andırmaktadır.

A.P.'nin yarı iktidara geldiği günden başlayan ve 1965 seçimlerinden sonra tedricen memlekete oturtulmağa uğraşılan bu hava 1967 bütçesinin görüşülmeğe başlandığı şu günlerde açık seçik kendini hissettirmektedir. Nitekim ana muhalefet partisi lideri İnönünün dilinde en kat'i ifadesini bulan "buhran" gün geçtikçe artmaktadır ve iktidar bu buhran karşısında aciz kalmaktan başka bir şey yapamamaktadır.

27 Mayıs öncesinde de böylesine iktisadî krizleri, şiddet tedbirleri kovalamış ve yolun sonu önce Tahkikat Komisyonlarına, gazete kapatmalara adam tutuklamalara, sonra ise Yassıadaya kadar uzanmıştı. Şimdi meşruiyetinden hiç kimsenin şüphesi olmayan A.P. iktidarı için kurtuluş, baskı tedbirler aramak değil, ekonomik olaylara iyi teşhis koymak olmalıdır. Bu haftaki AKİS'te bu önemli konuyu ele almış bulunmaktayız. 1957 ve 1967 arasındaki benzerlikler dikkatle incelenmiş ve "Rejim" başlıklı yazı hazırlanmıştır. İktidara sahip bulunanların bu yazıyı okumalarım tavsiye ederim. Bir iktidarı yerle bir eden olaylar aynen tekrarlanmakta, A.P.'yi D.P. olmak yoluna sokmaktadır. A.P.'yi ve rejimi kurtarmanın yolu bu yazıda gösterilmektedir.

Bütçe görüşmelerine bu haftanın başında sah günü Millet Meclisinde başlandı. Maliye Bakanının mutad sunuş konuşmasından sonra en ilginç konuşmayı Muhalefet lideri İnönü yaptı. İnönünün konuşması bütün yurtta büyük yankılar uyandıracak niteliktedir. İnönü bu konuşmasında hem memleketin içinde bulunduğu buhranlı devreye dikkati çekmekte, hem de ordu gibi, gençlik gibi, öğretmenler gibi önemli kuruluşlarla ilgili fikirlerini söylemektedir. İnönünün konuşmasının ana hatlarını ve bütçeyi görüşmeğe başlayan Meclisin havasını "Meclis" başlıklı yazıda bulacaksınız.

Okuyucularımız, gönderdikleri mektuplarda SPOR sayfalarının sık sık konulmamasından yakınmaktadırlar. SPOR sayfalarının eskisi gibi sık konulmamasının sebebi, sekiz sayfa tutan tefrika ve siyasi olayların şu sıralarda çok yoğun olmasıdır. Ama okuyucularımız müsterih olabilirler, AKİS zaman zaman mümkün olduğu kadar, sık bu kısma da önem vermeğe gayret edecektir.

Saygılarımla

AKİS
HAFTALALıK AKTÜALITE MECMUASı
Cilt : XXXVII Sayı : 661 18 Şubat 1967

YURTTA OLUP BİTENLER

"Servet beyannameleri" sahiplerine iade

Maliye Komisyonu'nun kabul ettiği kanun tasarısı

SERVET BEYANI KALDIRILIYOR

BUNDAN SONRA «OTO KONTROL SİSTEMİ» İLE ÖN

Gazetelerde Servet Beyanının kaldırılmasıyla ilgili haberler
Lâfla peynir gemisini yürütenler

Millet

Yeni komünist taktiği!

İsmet Paşanın tabiriyle "yem arayan uçan kuşa komünist diyenler"e, bu hafta Türkiyede çok kimsenin gözü çevrilmiş bulunuyordu Zira komünizmin ekmeğine bol yağ sürebilecek bir zihniyet, elinde bir tasarı, Mecliste boy göstermiş, tasarısını Maliye Komisyonundan da geçirmişti! Tasan, AP'nin pek sinirlendiği Servet Beyannamelerini kaldırıyordu.

İsim olarak kaldırıyordu! Zira kalkan usule karşı yeni öyle bir kaç usul getiriyordu ki mükellefler gene servetlerinin beyanını yapıyorlardı. Yani, gene bir kontrol bahis konusuydu ve şayet hâlâ yeni bir Varlık Vergisinin korkusuyla yaşayacak kadar budala kimseler kalmışsa bunlar gene korkularında devam edeceklerdi.

Tasan,mahiyeti itibariyle zâten biliniyordu ve bu mahiyeti eski Maliye Bakam, gidişe ayak uyduracak kadar suples sahibi olmayan İhsan Gürsan açıklamıştı. Demişti ki: "Canım, bunları isim olarak kaldırıyoruz ama, esaslarını aynen muhafaza edeceğiz!" Servet Beyannamelerine karşı "gösteriş kampanyası" AP'nin seçimlerde, tabiî kafadan, vergilerin açıklanması usulünün de, Servet Beyannamelerinin de kaldırılacağı vaadinin hiç olmazsa tutuluyor gibi gösterilmesi hedefini güdüyordu.

İşte bu, "yem arayan uçan kuşa komünist dîyenler"de bir şüphe yaratacak nitelikte davranıştır. Zira vergi konusunda konan bu tedbirler, toplumdaki servet düşmanlığı gelişmesini önleyici sosyal yanları malî yanlarından daha kuvvetli tedbirlerdir.

Türkiyede nedir, servet düşmanlığım körükleyici hususlar? Haksız edinilen servetler ve kazanmasına rağmen vergi ödemeyen zenginler! Bir insan, Servet Beyannamesiyle, her yıl ne kadarlık bir servete sahip bulunduğunu bildirirse ve herkesin ödediği vergi ilân olunursa kazançlar karşısında "Helâl olsun" demek, türk âdetlerine daha uygun bir- davranış teşkil ediyordu. Bunlar, komünistlerin elinden bazı silâhları alıyordu ve komünizmle ger-

HAFTANIN İÇİNDEN

Üçüncü yol yoktur!

Metin TOKER

Kim bilir, belki de Adnan Menderesin hakkı vardı. Belki de gerçekten "hafiza-i beşer nisyan ile malûldur" ve biz, bazen pek yakın bir geçmişteki olayları bundan dolayı çabuk unutuyoruz.

Biz millet olarak, memleketin sağlam kuvvetleri başta, bir ihtilâlden çıktıktan sonra oturup düşündük: Yeni hayat tarzımız nasıl olacak diye.. İhtilâl bir iktidardan ziyade bir zihniyeti, belirli bir memleket idare etme anlayışını süpürüp götürmüştü. Bu zihniyetin, bu anlayışın en belirli özelliği tenkide tahammülsüzlüğü ve serbest tartışmayı' bir karışıklık sebebi gözüyle görmesiydi. Kendisinde keramet vehmeden bütün idarelerin müşterek özelliği, zaten budur. Adam memleketi kurtaracak, onu refaha, batının medeniyet seviyesine çıkaracak yolu bulmuştur, bu yolda kendisini destekleyecek yerde bir takım kimseler yok tenkitmiş, yok tartışımaymış diye, sözümün» hürriyet adına engeller çıkarmaktadırlar. Memleketsever, vatansever bir idare olarak bu çeşit sabotajlara elbette ki müsaade edilmeyecektir. Açıklanan D.P. Grupu zabıtlarından anlaşıldığına göre buhranlı anlarında Menderes o Grupun kürsüsünde böyle yapanları Allanın kahretmesini istemiş, bütün bunları "komünist tertipleri" diye ilân etmiştir.

Bu zihniyetin, 1950'lerin hür havasından Türkiyeyi nerelere, ne kapalı bir rejime götürdüğü hiç kimsenin meçhulü değildir. İşler kötüleştikçe, vaad edilen refah hep daha geriye atılıp müreffeh kılınacağı bildirilen zümreler zamlar, yokluklar, karaborsa altında ezildikçe, zenginleşen bir azınlığa karşı geniş kütleler daha fakirleştikçe ve bizler, ta torunlarımıza kadar uçan kuşa borçlandıkça "Allahın muhalifleri kahretmesi" duasının tonu yükselmiş, İktidarın gözünde "komünistler"in sayısı artmıştır.

Bu aklın o aklın sahiplerini nereye götürdüğünü ve ilahî adaletin kimi kahrettiğini hatırlatacak değilim. Benim söylemek istediğim Türkiyenin, İhtilâlden sonra, bir başka şekilde, değişik üniforma içinde aynı zihniyetle idare edilmesi teklifiyle karşılaştığı, fakat bunun, memleketin sağlam kuvvetleri, milletin tamamı tarafından reddedildiğidir. "14'ler" diye bilinen takımın felsefesi, idare anlayışı bu idi. O görüş itildikten sonra türk aydınları, sivili ve askeri toplandılar, ikinci yolu Türkiyeye yol olarak biçen anayasayı yaptılar, bu anayasa halk tarafından kabul edildi ve hayatımızda yeni bir devre açıldı.

Şimdi, işte bu hayattan şikâyetler yükseliyor. Azgın sendikacılar gösteriliyor ve soruluyor: Bu mudur, grev hakkı? Sınıfta kalmanın vasak edilmesi için sokaklara dökülüp öğrencilerini sınıfta bırakan öğretmenlerini "amerikan emperyalizminin uşakları" ilân eden gençlere bakılıyor ve deniliyor ki: Bu mudur, toplantı hürriyeti? Bütün ilhamım kuzey rüzgârlarından alan bir takım kriptoların komünistlik elbisesini üstü pek az kapalı şekilde Türkiyeye tavsiye eden yazıları yüksek sesle okunuyor ve infial içinde bağırıyorlar: Bu mudur basın serbestliği, fikir söyleme serbestliği?

Hayır, bin kere hayır. Bunlar grev hakkının, bunlar toplantı hürriyetinin, bunlar basın serbestliğinin ve fikir söyleme serbestliğinin birer deformasyonudur. Ama bugünkü anayasa nizamımız bu deformasyon ihtimalleri gözönünde tutularak, bunların zararları hesaplanarak, bu zararlara katlanmamanın çok daha ağır zararlara yol açacağı düşünülerek kurulmuştur ve zaten bunlara karşı bütün müeyyideler nizamda mevcuttur. Şimdi, hele işler gene çok kötüleşme istidadı gösterdiği sırada ve ilk alâmet olarak zamlar belleri bükmeye başlamışken başka, değişik tedbirlere gitmeye kalkışmak, belki "birinci yol"a resmen dönüş olmasa bile resmen bir "üçüncü yol"u arama hevesinden başka şey değildir.

Halbuki, kırk paralık dünya görüşü bulunan herkesin malûmudur ki bu "üçüncü yol" mevcut değildir ve "üçüncü yol" aslında "birinci yol" âşıklarının kaba paravanasıdır.

1967 Türkiyesinde grev hakkını, hak olarak dahi reddedenler vardır. Bir isim mi istiyorsunuz? Maddî menfaati işçinin haklarım alamamasında olan biri değil. Fikir olarak bunu istemeyen biri? Genel Kurmay Başkanımız, Cemal Tural! Ben İlhamı Sancar Millî Savunma Bakanıyken Turalın, gene emrindeki birliklere, yani o zaman sadece Kara Kuvvetlerine yayınladığı bir emirnamede Anayasanın bir icabı olan grev hakkını reddettiği için ne bahaneler yaratıldığım, ne "tashih hatalarından bahsedildiğini bilirim.

1967 Türkiyesinde Gençliğe karşı olanlar vardır. Onların içindeki aşırıları ortaya sürüp onların haklı çıkışlarım da yerenler! Süleyman Demirel! Gençliğin böyle bir galeyanında politikaya tövbe eden Süleyman Demirel..

Türkiyede hürriyetlerin suistimal edilmediğini eli vicdanında hiç kimse söyleyemez. Ama aklı başında hiç bir türkün de bundan dolayı hürriyetlere tahditler konmasını, yeni tedbirler getirilmesini tasvibine imkân yoktur. Eğer Anayasanın ruhuna batılı mânada demokratik rejime inanıyorsa... Sivili askeri, bu memleketin bütün sağlam kuvvetleri tarafından hazırlanan Anayasa, hastalıkların ilâcım bünyesinde bulunduran bir reçetedir.

Anayasanın getirdiklerini kabul etmezsiniz, Menderesin yolunu istersiniz, Menderesin seçimle iktidara geldikten sonra kendisinden önceki kapalı rejimleri özleyip dediği gibi. "canım bu memleket başka türlü idare edilmez" dersiniz. Tamam. Karşınıza geçeriz, gene mücadele ederiz. Ama biliniz ki, niyetlerinizde bizi aldatamazsınız, bir. Eğer samimi olarak bir üçüncü yolu arıyorsanız, gene samimi olarak size söylüyoruz böyle bir yol yoktur iki.

çek mücadelenin onların elinden bu çeşit silâhların alınmasıyla kabil olduğunu artık Papa bile anlamış bulunmaktadır. Servet Beyannamesi usulünü böyle bir nitelikten mahrum eden zihniyet komünizme, kütleler tararından haklı görülecek bir kampanyanın imkânını tekrar vermemekte midir? Şimdi bütün kriptolar köşelerinden "Burjuvalar, kapitalistler, amerikan parasıyla zenginleşenler, vurguncular! **İşte** yeniden haksız kazançlarını bir kedinin pisliğini örtmesi gibi örtüyorlar. Sakınacak bir şeyleri olmasaydı böyle yollara gitmezlerdi. Zenginlere ölüm!" diye bağırırlarsa kimin sayesinde bağırabileceklerdir?

Aman, "yem arayan uçan kuşa komünist diyenler , sakın bu açık komünist oyununa gelmeyiniz ve uyarma görevinizi hemen yapınız!

Meclis

"Buhran..'

İnönü konuşmasının sonuna gelmişti. Bütün partilerden milletvekilleri, senatörler, locasında konuşmayı dikkatle izleyen Cumhurbaşkanı, locaları dolduran diplomatlar ve geniş dinleyici topluluğu, mikrofonun üzerine eğilmiş, kelimeleri tane tane fakat boğuk ve yorgun bir sesle telâffuz eden 83 yaşındaki adamı sessizlik halinde tezahür eden bir heyecanla dinliyorlardı.. Onun bugün söyliyeceklerine, memleketin kritik anlar geçirdiği bütün devrelerde olduğu gibi, haftanın başında Sah günü de çok önem veriliyordu., Hattâ "Paşa ne diyecek" sorusu, Millet Meclisinde Bütçe görüşmeleri başlamadan bir kaç gün önceden itibaren sorulmağa başlanmıştı.

İnönü, konuşmasının son satırlarına gelirken "komünizm mücadelesi ticareti" sözünü bir daha ve üzerine bariz ve öfkeli şekilde basarak tekrarladı. Bu söz salonda en çok, Bakanlar Kurulu koltuklarından birinde oturan açık lâcivert elbiseli adama tesir etti. Sağına soluna baktı, sonra şiddetle gülmeğe ve yerinde hoplar gibi kımıldamağa başladı. Bu İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükandı..

Ana Muhalefet Partisi Lideri konuşmasını okuduğu metnin özünü toplayan bir bölüm ile şöyle bitirdi:

"— 1967 yılını geçirebilmek için çareler bulmağa çalışıyoruz. Harp

İnönü konuşuyor
Kapalı taraf kalmadı

gibi, büyük sulh zamanı buhranlarında da başarı kazanmak için esaslı bir şart vardır. Stratejik tedbirlerde esasından ve zamanında yapılacak hatalar, bütün buhran esnasında güç tamir olunur.."

Bu bir Bütçe konuşmasıydı ve İnönünün kullandığı "buhran" kelimesi onun lisanına yabancı olan lar için münhasıran iktisadî ve malî konularla ilgili sanılabilirdi. Nitekim konuşmanın ilk tepkileri böyle oldu. YTP'li Hasan Kangal "yumuşak" olarak tanımladığı konuşma hakkında:

"— Paşanın bahar havası kar toplar, ama Süleymanın başı üşüyeceğe benzer" diye bir espri ile karşıladı. Ama konuşmayı çok dikkatli dinleyenler, veya sonra bir defa daha okuyanlar "yahu çok önemli" diye kafalarını salladılar. Tecrübeli bir parlamenter ise bıyık altından gülerek,

"— Paşa, konuşmalarım diplomatik lisanla hazırlar.. Onun sözlerini gazetelerde haberin büyümesi için sert lâflar kullanan hatipleri değerlendirir gibi değerlendirmemek gerekir" dedi...

Gerçekten İnönü, Türkiyenin yaşadığı kritik günlerin -hattâ anların- panoramasını her yönden ve önemli bütün konulara değinerek çizmiş, her konuda kesin fikrini kaçamaksız ve -kendi üslûbuna göre- sert bir şekilde söylemişti. İktisadî ve malî konulardan başka siyasî ve sosyal olaylara da, dikkati çeken ağırlık tanımıştı. Bu bakımdan, konuşmasının genel olarak özetini topladığı "sonuç" kısmında kullandığı "buhran" kelimesi, katiyen tek bir konuya münhasır değildi.

CHP'nin gerçek sesi

CHP'nin kurultayca kabul edilmiş, Ortanın Solu politikasını dile getirme görev ve şerefini taşıyacak durumu kaybeden Grup Yönetim Kurullarını İnönünün Bütçede başıboş bırakmıyacağı ve Bütçenin tümü üzerinde bizzat konuşacağı biliniyordu. Genel Başkan Grup Başkanı olarak, yetkisini kullanacaktı. Bunun için İnönü geniş bir mesaiye ve ekip çalışmasına girişmişti. Arkadaşlarının hazırladığı dokümanı dikkatle inceliyor ve geniş bir bütçe konuşmasını muhtevası içinde değerlendiriyordu.

Salı sabahı saat 10'da Millet Meclisinde başlıyan Bütçe görüşmelerinde ilk olarak Maliye Bakanı Cihat Bilgehan konuştu. Bir kaç gün önce kardeşini kaybetmenin üzüntüsü, getirdiği talihsiz bütçe ve son günlerde aşikâr şekilde beliren ekonomik çıkmazın, sırtına yüklenen sıkıntısı, Bilgehanda birleşmişti. Durumu parlak gösterme çabalarının ümitsiz olduğunu bilen fakat ge-

Kulağa Küpe

Para ile iman hakkında

Şu Süleyman Beye kim ne kadar kızarsa kızsın, bir meziyetini her halde inkâr edemez: Çok samimî bir adam!

Hani bizde "Para ile imanın kimde olduğu bilinmez" derlerdi ya.. Süleyman Bey politika alanına çıktı çıkalı bunların ikincisine ne bol sahip bulunduğunu kongrelerde söyledi, miting meydanlarında söyledi, gazetelerde yazdı, yeminler bile etti.

Ya, parası diyeceksiniz..

Siz Süleyman Beyin, A.P.'nin kuruluş yıldönümü balosunda şarkıcı Ayla Dikmen kendisine mikrofonu uzattığında söylediği şarkıyı duymadınız mı: "Param! Param! Param!.."

reklî müdafaa sözlerini mecburen söyleyen bir edayla konuştu. Fiyatlardaki son fırlamaları, soğuk havalarla izah etti. Ama rakamları söylemek zorundaydı: Merkez Bankası kredilerinin 1965'te yüzde 13, 1966'da ise yüzde 43 arttığını açıkladı.. Türkiyenin iç ve dış borçlarını da ister istemez -ayrıntılı da olsa- sıraladı. Bu rakamları toplayanlar Türkiyenin iç ve dış borçları yekûnunun 27 milyar lirayı bulduğunu gördüler.. Sonra İnönü kürsüye geldi. CHP Grupunun çoğunluğu alkışlıyor, bir küçük kısmı ise kaskatı oturuyordu. Bunlar isyancılardı..

İnönü konuşmasının ilk kısmını malî Ve iktisadî konulara ayırmıştı. 2.5 milyar açıkla getirilen bu bütçenin istikrarsız bir malî politikanın örneği olduğunu, böyle bir bütçe ile ne dengeli bir kalkınmanın, ne de sosyal bünyede huzurun sağlanabileceğini ifade etti, carî harcamalardaki artışın bir yıl öncesine göre yüzde 20'yi bulduğuna işaret ederek:

"— Hükümetin carî harcamalarda bu ölçüde artış kaydeden bir bütçe ile Meclisin huzuruna çıkması, Plâna olduğu kadar, Hükümet Programına ve çeşitli vesilelerle yapılan resmî beyanlara tamamen aykırı düşmektedir" dedi.

İktidarın malî ve iktisadî politikasının sosyal adalet ve dengeli gelir dağılımı hedefinden çok uzak bulunduğunu, CHP ile AP arasındaki esaslı farklardan birinin bu olduğunu belirtirken, İnönü Ortanın Solu hareketinin lideri idi.. Hali hazırda güdülen malî ve iktisadî politikanın fakiri daha fakir, spekülâsyon imkânlarına sahip olanları ise daha zengin kılacağını bildiren İnönü, Devlet Plânlama Teşkilâtına beyhude bir teşkilât gözüyle bakılmasının mahzurlarını, bunun plânlı kalkınmayı kökünden sarsacağını anlatırken, Demirel sinirli bir eda ile, gülümsemeğe çalışıyordu.

Sonra siyasî konulara geçen İnönü, Ordu ile siviller arasındaki ilişkileri ders verir bir eda ile tekrar çizdi ve şöyle dedi:

"— Ordu mensupları içinde olacak müstesna kusurların mutlaka Adalet ve yargıç yolu ile çözülmesi, kanunların ve millet emniyetinin istediği başlıca ödevdir. Türk vatandaşına karşı Ordu içinde kanun dışı çıkacak bir kusurlunun korunmadan mahkemeye verilmesi, Ordunun da yalnız vazifesi değil, şerefinin de icabıdır.." dedi. Mesele İlhami Soysal meselesi idi..

İnönü "Temel Hakları Koruma Kanunu"nun mübalâğalı cezalar getirmesi ve teröre kadar uzanacak sonuçlar doğurması tehlikesine işaret etti ve bu kanunun gerekçesi olarak boyuna söz konusu edilen komünist cereyanlar hakkında:

"— Komünistlik tehlikesi ne kadar varsa, onu mübalâğa ile bir kazanç ve geçim konusu haline getiren bütün şartlar bizde suni olarak yaratılmıştır. Türlü dernekler vardır. Komünistlikle mücadele ederler ve her gün yeni bir komünist yuvası keşfederler. Bu dernekleri Devlet besler..." dedi..

Kastedilen "Buhran"ın sadece iktisadî olmadığı artık açıkça belli olmuştu. Konuşmayı dikatle dinleyenler Meclisten ayrılırlarken:

"— Bu 1967 geçecek ama, inşallah delerek geçmez" diye mırıldandılar.

Demirel ve Sükan İnönüyü dinliyorlar
Tedirginler

Rejim

10 yıl geçmemiş gibi
(Kapaktaki sistem)

1 Ocak 1957 tarihli Cumhuriyette birinci sayfanın üst kısmına yerleştirilmiş "Ümid Işığı" başlıklı makalede şöyle deniliyordu: •

"Arkada bıraktığımız 1956 yılını her bakımdan büyük ümitlerle karşılamıştık. Yeni kurulan Dördüncü Menderes Hükümeti bir takım demokratik vaadlerle işe başlıyor, temelli bir hürriyet rejiminin yurdumuzda gelişmesine çalışacağım, ekonomik kalkınma hamlelerini günün realitesine daha uygun bir sisteme bağlıyacağını, enflâsyon tehlikesini durdurup, vatandaşı feraha kavuşturacağını müjdeliyordu. Hükümet kısa zamanda vaidlerini unutmuş, bunlara âdeta taban tabana zıt bir yol tutar olmuştur. Bazı maddelerin ortadan kalktığı, bazılarının da eskisinden daha pahalı hale geldiği görülmüştür. Memurların tekaüdlüğüne dair güven verici tedbirlerden söz edildiği halde bir kısım yüksek hâkimler re'sen emekliye ayrılmak suretiyle Adalet müessesesi zedelenmiştir. Bundan sonra pek acele bir şekilde değiştirilen Basın Kanunu ile yeni çıkarılan Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu memleketimizdeki siyasî hürriyetleri adamakıllı kısmıştır..."

Tehlikeli gidişin durdurulmasını temenni eden makalenin hemen altında şu haber dikkati çekiyordu: "1957'nin ilk sürprizi: Tranvay, otobüs, tünel ve havagazı fiyatlarına, bu sabahtan itibaren zam yapıldı".

10 yıl sonra, 1967'nin 10 Şubatında Yeni Gazetenin birinci sayfasında şu haber arzı endam etti: "Havagazı ve elektriğe de zam. Bir İETT Heyeti zammı tahakkuk ettirmek için Ankaraya gitti."

Benim oğlum bina okur..

Son rakamları "7" ile biten -güya uğurlu rakamdır- bu iki yıl arasında daha bazı benzerlikler vardır. 8 Şubat 1967 tarihli Cumhuriyetin manşeti tazeliğini şu anda kaybetmemiş olan malûm haberi verdi: "Şekere de zam. Fiyatlar kiloda 50 kuruş arttı."

Yine 10 yıl öncesine gidelim» 19 Ocak 1957 tarihli Cumhuriyetin manşeti geçen haftakinden sadece cümle kuruluşu bakımından farklıydı: "Toz şekere 40, küb şekere 50 kuruş zam yapıldı."

3 Şubat 1967 tarihli Cumhuriyette "İthal mallarından alınan Damga Resmi Vergisini % 10 arttıracak olan Tasarının yürürlüğe gireceği ve böylece ithal mallarının fiyatlarının mühim ölçüde artacağı" bildirildi. 31 Ocak 1957 tarihli Cumhuriyetin manşeti ise şuydu:

"İthalâttan hazine hissesi, tacirleri telâşa düşürdü. Dün Ankara Ticaret Odasındaki toplantıda ortaya atılan düşüncelere göre bu hissenin alınmağa başlanması ile ithal mallarında fiyat artışı % 80'i bulacak".

1957 Yılında bu zamlarla birlikte şu haberler de birbirini izliyordu: "Akis aleyhine açılan dâvanın dünkü duruşması" -4 Ocak Cumhuriyet-, "Meclis Komisyonu Selâhaddin Toker ile Turgut Gölenin masuniyetlerinin kaldırılmasını kararlaştırdı" -29 Ocak Cumhuriyet-, "Güleğin 1-3 yıl hapsi istendi" -1 Şubat Cumhuriyet-, "Ankarada Ulus aleyhindeki dâva neticeye yaklaşıyor" -1 Şubat Cumhuriyet-, "Akis aleyhine yeni bir dâva açıldı" -6 Şubat Cumhuriyet- "Metin Tokerin dün hapishanede saçları kesildi" -14 Şubat Cumhuriyet-...

1967 zamları ile paralel giden bugünün haberleri ise şunlardır" "200 öğretmen yer değiştirdi" "TMTF'li yöneticiler tevkif edildi", "İstanbul Milletvekili Çetin Altan hakkında 5 dokunulmazlık dosyası düzenlendi", "Petrol Ofis Sosyal İşler Müdürünün evi esrarengiz kimselerce arandı", "Hüseyin Korkmazgil şiir kitabından dolayı tevkif edildi", "Muzaffer Erdost tevkif edildi", "Ceza Kanununda, Basın Kanununda, Cemiyetler Kanununda değişiklik yapılıyor, Hükümet aşırı cereyanlar için tedbir alıyor..."

Türkiyenin 1967 yılındaki Başbakanı Süleyman Demirel 10 Şubat Cuma günü, gazetecilerin, birbirleri ile yarışa çıkan zamlar ve şiddet tedbirleri hakkındaki sorularına karşı, bu konularda ayaküstü konuşmıyacağını, bir kaç güne kadar "İstanbulda bir basın toplantısı" yaparak "geniş açıklamalar"da bulunacağını bildirdi. Başbakan bu arada, söz konusu tedbirlerle hürriyetlerin kısıtlanıp kısıtlanmıyacağı hakkındaki soruya şu cevabı verdi:

"— Hürriyetler kısıtlanmıyacaktır ama, anarşiye de müsaade edilmiyecektir.."

Tuhaf bir tesadüf, 1957'nin Başbakanı Adnan Menderes, yine aynı, konularda, yine İstanbulda, 8 Şubat 1957'de yaptığı ve yine "geniş açıklamalar"da bulunduğu basın toplantısında şöyle demişti:

"— Millî menfaatlere aykırı, hürriyetleri, tahrip edici taşkınlıkların zararlarını önlemeği icap ettiren içtimai ve siyasî zaruretlerin dışında, demokratik hürriyetlerin tahdit edildiği kanaatinde değiliz.."

"İçtimai istikrar - iktisadî istikrar"

Bu benzerlikler akla ister istemez şu soruyu getirmektedir:

"— Yoksa Demirel, günlük politikasını 10 yıl evvelki gazeteleri okuyarak mı tesbit ediyor?"

Bu soruya hemen "evet" diye cevap vermek, meseleleri pek sathî bir izaha bağlamak olacaktır. Muhakkak ki, Demirel bir devrin politikasının kötü sonuçlarım taklit hevesinde değildir. Demirelin taklit etmek istediği, kötü sonuçlar değil, bunları meydana getiren "sebep", yani DP'nin ana politikasıdır. AP etiketli Başbakan, DP etiketli Başbakanın ekonomik ve sosyal politikasının doğru olduğunu, fakat bir şanssızlık -veya kötü uygulama- yüzünden başarısızlığa uğradığını düşünmekte, kendi elinde aynı politikanın kötü değil iyi sonuçlar vereceğine inanmaktadır. Nitekim özel sohbetlerinden birinde 27 Mayıs Devrimini bir aksilik, bir tesadüf olarak gördüğünü, "tanka çaçptılar" sözünü kullanarak ortaya koymuştur. Ama, Türkiyenin toplumsal ve ekonomik yapısı her iki denemede de üç aşağı beş yukarı aynı nitelikleri taşıdığı için, aynı sonuçlar, aynı tezahürler kendini göstermiştir. Sosyal ve ekonomik kanunlar, Basın Kanunu gibi, Ceza Kanunu gibi, Mecliste çoğunluğa sahip olunca şipşak değiştirilmekte ve hükümlerini insafsızca icra etmektedirler.

İşin tuhafı, Demirel zaman zaman bu gerçeklerin farkındaymış intibaını yaratan mâkul lâflar da etmektedir. Bunun son örneği, TİP'in Turalla ilgili Gensorusu üzerinde konuşurken söylediği bir sözdür Başbakan konuşmasında işlerin iyi gittiğini ispata çalışırken TİP sıralarından "Şekerden haber ver" diye

Demirel kuliste A.P. milletvekilleriyle
Zam, zam, zam...

Bir basın hakkında

Şekere zam, benzine zam, gaza zam, sigaraya zam, içkiye zam.. Bunlar, sahile erişmiş olan zamlar. Bir de ufukta belirmiş bulunanlar var. Onlar da, pupa yelken vatandaş cebine doğru ilerliyorlar. Ağızdan dökülen ballara kanıp A.P.'ye oy vermiş A.P.'li olmayan kütleler için bu, bir sürprizdir. Nitekim şimdi Türkiyenin bütün gazinolarında, tiyatrolarında, gece klüplerinde nükteler hep zam üzerine yapılıyor. Kim bilir belki de, Menderesin bunları yasaklamaya kalkmış olması gibi A.P. İktidarı da aynı yolu tutar.

Ama, zamlar kadar, belki de ondan daha şaşırtıcı bir manzara mevcuttur: A.P.'li basın. Zamlar tonton Orhan Seyfi Orhonu, Allahlık Kadırcan Katlıyı, demagog Tekin Ereri, kalemşör Fenikleri ve ideal arkadaşlarını eşekten düşmüş karpuza çevirmiştir. Bunların, zamları vatandaşa cilalayıp yutturmak için gösterdikleri komik gayretler karşısında gülmek mi lâzımdır, acımak mı, insan kolay kolay kestiremiyor.

Zam gören tekel maddeleri
Minareye uymayan kılıf !

Tekin Erer haber veriyor: Vatandaşta derin bir infial yaratılmış! Ama durun, infial şekere zam yapan A.P. İktidarına karşı değildir. "Bazı büyük gazetelerin şeker fiyatlarına yapılan zam dolayısıyla kopardıkları gürültü, hadiseyi bir harp ilânı kadar genişletmeleri, büyültmeleri haklı olarak vatandaşta infial yaratmıştır."

Gördünüz mü Mekkinin kerrakesini?.

Adviye Fenik ise, zammın miktarını, 50 kuruşu küçümsüyor. "Şeker 50 kuruş yükseldi. Nihayet bir adam ayda ne kadar şeker yer? 50 kuruş da Karaköyden Sirkeciye kadar bir dolmuş parası.."

Gene Tekin Ererden bir vecize: "Rakı, şarap gibi keyif içkilerine yapılacak zamlar halkı mutazarrır etmez. Hattâ büyük bir çoğunluğu memnun bırakır. Sigara da böyledir. Bu zamdan önce 140 kuruşa Yenice sigarası içen, şimdi bunun fiyatına zam yapılmış olması dolayısıyla Gelincik içmeğe başlarsa, üstelik her pakette 15 kuruş kazanmış olur. Çünkü Gelinciğin yeni zamlı fiyatı 125 kuruştur."

Anladınız mı şimdi, bazen sokaktan duyduğunuz "Yeşşe!" seslerinin sebebini?

Dehşetli müslüman Kadırcan Kaflı da aynı kanaattedir: Hükümet tekel mallarının fiyatına zam yapmak suretiyle vatandaşların hem sağlıklarını korumuş, hem de onları günahtan alakoymuştur!

Vallahi, bravo pek sayın Başbakanımız, Muhteşem Süleyman! Rockefeller olmadan "Rockef eller' - in gazetelerine sahip oluverdin.

Ama, hani benzetmek gibi olmasın, bunlar vaktiyle "Menderesin gazeteleriydiler de...

söz atılınca sinirlenerek:

"— Şeker diyor oradan. Şekerin de hikâyesini anlatayım. Şeker Şirketinin 600 milyon lira teraküm etmiş borcu var. Nereden ödeyeceksiniz? Devlet Hazinesini dibi olmıyan bir şey mi sanıyorsunuz?" demiş ve bir an nefes aldıktan sonra şunu eklemiştir:

"— İçtimai istikrar, iktisadî istikrara bağlıdır!"

İşte Demirelin sinirlenerek -belki de ağzından kaçırdığı- mâkul söz bu son sözdür. İçtimaî istikrarsızlıkları komünizm heyulası ile, ahlâk buhranı ile, solcu yazarların taşkınlığı ile izaha çabalayanların lideri, böylelikle içinde bulunduğu gerçek problemi de açıklamış olmaktadır: İktisadî istikrarsızlık ve tıkanıklık..

Ekonomik ve sosyal tercihler

Demirel iktidara pek büyük lâflar ve vaadlerle gelmiştir. Boğaz köprüleri, patates fabrikaları, "fakirlikte değil zenginlikte eşitliğin sağlanacağı mâmur ve müreffeh Türkiye" sloganları çok tekrarlanmıştır. Hükümet Programındaki va adlerin 100 milyarın üzerinde karşılık gerektirdiği kendisine tenkid yollu hatırlatılınca Demirci, bu miktarı pek küçümsemiş "Para bulmak kolay!" demişti.

Şimdi ise aynı Demirel, "siz Dev let Hazinesini dibi olmıyan bir şey mi sanıyorsunuz?" diye sormaktadır. Demirel Devlet Hazinesinin -ya da Amerikan yardımının- "dibi olmıyan bir şey" olduğunu sandığı sıralarda hesapsız vaadlerde bulunmanın acısını pek çabuk çekmiştir. Personel Kanununun uygulanacağı, yeni vergi alınmıyacağı yolundaki Hükümet teminatlarından göz göre göre, açıkça dönülmüştür. Parasızlık gelip çatınca, bütçe açığı iki milyarın üzerine çıkınca bir ekonomik

tercih zorunlu olmuştur: Yeni gelir sağlamak için vergi almak, ya da kalkınma iddialarından vazgeçmek.. Demirel herşeye rağmen kalkınma iddiasından vazgeçememiş ve vergi zorunluğunu kabul durumunda kalmıştır. Bu zorunluğu kabul eden bir hükümetin önüne ise derhal bir sosyal tercih çıkmaktadır: "Yeni vergiyi hangi sınıflara ve gelir tabakalarına yüklemeli?" Sermaye veya toprak sahibi yüksek gelirli sınıflara mı, yoksa, zaten sıkıntı içinde bulunan halk kitlelerine mi? Bu soru ise meraka dahi değmeyecek, cevabı çok eski tarihte, AP'nin babası olan DP'nin kuruluşunda verilmiş olan bir sorudur. Bilinmektedir ki, DP o tarihte toprak reformuna ve devletçi uygulamaya karşı oldukları için CHP'den kopanların kurduğu bir Parti, AP ise onun devamıdır... Her iki parti de kadroları itibariyle sermaye ve gelir sahibi sınıfların savunucusudur. Bu bakımdan AP iktidarda iken bir vergi zorunluğu varsa bu, elbette ki sermayedar ve toprak sahibi gruplardan değil, halk kitlelerinden alınacaktır. Bu dün de böyle olmuştur, bugün de böyle olacaktır. Demirelin vasıtalı vergiyi tercihinin sebebi işte budur. Vasıtalı vergi Vehbi Koçun da, Vehbi Koçun odacısının da aynı miktarda ödedikleri bir vergi çeşididir. Meselâ şekere konulan 50 kuruş zam, yüzbin lira kazananın bütçesinden de, 200 lira kazananın bütçesinden de hemen aynı miktar parayı alıp Hazineye götürmektedir. Kömüre, şekere, çimentoya, sigaraya, içkiye, tuza, akaryakıta, damga resmine, rıhtım resmine konulan veya konulması kararlaştırılan zamlar hep vasıtalı vergilerdir.

Haksızlığın irisi

Türkiye hem ekonomin, ve hem de sosyal bakımdan az gelişmişliğin bütün özelliklerini taşıyan bir ülkedir. Gelir farklılıkları büyük, sefalet yaygın olduğu kadar mükelleflerin devlet masraflarına katılma şekli de adaletsizdir. Daha çok fakir kitlelerin sırtına binen vasıtalı vergiler devletin en büyük gelir kaynağıdır.. 1965 yılında 10 milyar 295 milyon lira olan vergi gelirlerinin yüzde 66.9'unu teşkil eden 6 milyar 885 milyon lira, vasıtalı vergilerden sağlanmıştır. Zenginden çok, fakirden az alman ve müterakki nitelik taşıyan vasıtasız vergilerin oranı ise yüzde 33.1, miktarı 3 milyar 410 milyon liradır.. Millî gelirin yüzde 40'tan fazlasını kapsayan tarım sektörü ve küçük sanat ve ticaret erbabı ise büyük ölçüde vergi dışındadır.. Bursadan Enver Peker adındaki -ifadeye bakılırsa AP'ye oy vermiş- bir vatandaşın Hürriyet Gazetesinin Serbest Kürsü köşesine gönderdiği mektupta açıklanan, bu adaletsizliğin somut bir örneğidir:

"Beş Yıllık Kalkınma Plânının ihtiyacı olan finansmanı fakir ve dar gelirli halkın sırtına yüklemenizin Adalet Partisi Tüzüğüne uygun düşmediğini belirtmek isterim. Şimdi size Bursa İli Orhangazi İlçesine bağlı bir köyde, 3.000 zeytin ağacı olan bir şahsın vermiş olduğu ziraî vergiyi, müsaadenizle açıklamak istiyorum. 3000 zeytin ağacı ortalama 30 kg. dan -mahsul olduğu sene- 90 bin kg. mahsul verir. Adalet Partisi Hükümetinin zeytin alımlarında yaptığı destekleme neticesinde zeytin fiyatları 300 kuruşun üstünde bulunmaktadır.

(90 bin X 300 = 270 bin) Ura Kazanç sağlıyan bir çiftçi vatandaş sadece 800 lira ziraî vergi vermektedir. Oysa yılda 15 bin lira kazancı olan ben (225 X 12 = 2.700) lira vergi vermekteyim.

Yukarıda açıklanan durumun vergi adaleti ve sosyal adalet ilkeleriyle bağdaşmadığını hassaten belirtmek isterim."

Dr. Sükan
Tedbirci başı

Plânı uygulamak içinmiş...

Bu son zamlardan önce de, 1966 Yılında dar gelirli mükellefler lehi ne daha önceki hükümetlerin kararlaştırdığı geçim indirimini erteleyen AP Hükümetinin, vergi alımında nasıl bir sosyal tercih yaptığı -hele bu zeytin misaliyle- açıkça görülmektedir..

İktidarın düştüğü bir diğer çelişme ise, bu zamları Kalkınma Plânını uygulamak için koyduğunu söylemesidir. Oysa bizzat Kalkınma Plânı bu adaletsizliğin karşısına peşinen çıkmıştır. Beş Yıllık Plânla ilgili Hedef ve Strateji Vesikası 6. Maddesinde "Tasarruf artışı, gelir dağılımındaki farkları büyütücü yönde değil, azaltıcı yönde olmalıdır" demekte, Yedinci Maddede maksadı daha da açıklıyarak şu prensibi koymaktadır:

"Sosyal adalet, verginin müterakki bir mahiyet taşımasını gerektirir."

Plânın bu tarafı, elbette ki AP'nin menfaatlerini savunduğu sınıf ve zümrelerin aleyhinedir -sınıf ve zümre lâfını bunun için sevmemektedirler- ve elbetteki nisyana terkedilecektir. DP de 10 yıl aynı menfaatleri savunmuştu.

Nihayet siyasî tercih..

AP iktidarının, Plânın sosyal hedeflerine ve Anayasanın ruhuna tamamen aykırı düşen son kararları, kendisini neticede bir siyasî tercih karşısında bırakmıştır. Daha çok fakir kitlelere yüklenen zamlar ve bunların memleket ekonomisini götüreceği enflâsyonun -1966 Ocak ayı ile 1967 Ocak ayı arasında fiyatlarda yüzde 25'e varan artış tesbit edilmiştir- karaborsacıya, nüfuzlu dostların yardımı ile kredi alıp, paranın değeri düşünce bunun faizini bedavaya getirmek niyetlisi iş adamına, döviz tahsisi koparan ithalâtçıya, servet üstüne servet temin' edeceği şüphesizdir. Zaten iktidarı bu politikaya -büyük ölçüde- 1950-60

Hasan Dinçer
Nehirleri ters akıtanlar

devresinde bal tutan ve şimdi parmak yalayan çevreler itmektedirler. Bunlar kredi, döviz tahsisi ve "zam haberi" peşindedirler. Yapılacak zamları önceden öğrenmek pek kârlı durumlar yaratabilmektedir. Meselâ, şekere zam yapılmadan önceki 10 gün içinde her zaman bir ayda satılan miktarda şeker âdeta yağma edilmiştir. Gizli depolardaki stoklar zamanı gelince fahiş kârla elden çıkacak ve AP Hükümetinin politikası sayesinde bir kaç vatandaş daha refahını arttırmış olacaktır. Aynı şekilde Başbakanın memleketi Ispartada da tekel zamlarının önceden haber alındığı, içki ve sigara satışlarının zamma bir kaç gün kala çok hızlanmasından belli olmuştur. Herhalde, bu pek kıymetli haberi önceden alan bir kaç Ispartalı şu anda çok memnun ve keyiflidirler.

Ama fakir halk, ama geniş oy kitleleri?" AP'ye oy verince ortalık güllük gülistanlık olacak sanıyorduk" sözü şu anda Anadoluda pek yaygındır. Zam üzerine türküler düzülmekte, et fiyatları pahalılanınca, halka "At eti yiyin" tavsiyesini yapan Tarım Bakanı Bahri Dağtaşa cevap olarak "merak etme 1969'da kıratı yiyeceğiz" diye haber gönderilmektedir... Bir zamanlar Kasım Güleğin "Gaza, tuza, beze, zam" sloganının DP'yi ne kadar yıprattığı hatırlanır ve hele Ecevit ve arkadaşlarının sloganda kalmayıp daha geniş ve etkili anlatım yeteneğine sahip bulundukları hesaplanırsa AP'nin karşı karşıya bulunduğu siyasî tercih kolayca anlaşılabilir: 1969 seçimlerinde tek başına iktidar sağlıyacak başarıdan vazgeçmeye razı olmak, yahut da kusurlarının halka anlatılmasını önlemek için söz ve fikir hürriyetini kısıtlamak.. İktidar öyle her babayiğidin kolayca vazgeçebileceği bir nesne olmadığından, Demirel ve kadrosu tercihini şiddet tedbirleri yönünde kullanmıştır. Bundan önce bir başka iktidar da aynı tercihi yapmıştı..

Devrimle değişen şartlar...

Üstelik bu iktidarın, 1960 öncesindekine göre bir büyük kötü şansı da Vardır: 1960 Devriminin getirdiği müesseseler ve haklar.. Yeni Anayasanın getirdiği fikir özgürlüğü içinde meseleler de derinlemesine tartışılmağa başlanmış, büyük kitlelere kül yutturmak zorlaşmıştır. İşçi haklarının ve grevin tanınmasından sonra ise bir enflâsyon teşebbüsü iktidarlar için son derecede tehlikeli hale gelmiştir. Artan fiyatlara paralel olarak ücret artışı talepleri ve grevler birbirini izlemeğe başlarsa problemleri halletmek pek mümkün olmıyacak, üstelik bu. enflâsyonun durdurulmasını da zorlaştıracaktır.

Nitekim işçiler tepki göstermeğe başlamışlardır. Türk-İş Genel Sek reteri Halil Tunç, toplu sözleşmelerle alınan bir kaç kuruş zammı son fiyat artışları ve zamların alıp götürdüğünü ifade etmiş ve

"— Biz işçi sendikaları, bu durumda politikamızı yeni şartlara göre düzenlemek zorundayız. Plânlı kalkınma için biz de fedakârlık ya pıyorduk. Bugün Plân da Plânlık tan çıktı, yaptığımız fedakârlığın bir işe yaramadığını da göldük. Ar tık fedakârlık niyetinde değiliz" demiştir. Tunç zamlar, ile fikir hürriyetini kısıtlayan tedbirlerin birbiri ile bağlantılı olduğunu, az gelirli kitlelere vasıtalı vergiyi bindiren bir iktidarın, toplum içinde doğacak reaksiyonları hesaba katarak, bu reaksiyonları hukukî yönden önlemek için tedbirleri peşinen getirdiğini söylemiş "Peki bu şartlar içinde bu tedbirlerle, işçi kitlesini susturabilecekler mi?" sorusuna ise tek kelime ile cevap vermiştir:

"— Susturamazlar!"

Tuncun bu kanaatine rağmen Batman grevinde olanlar, denemenin başladığını göstermektedir. İçine düştüğü ekonomik problemleri örtbas etmek için bir komünizm heyulası yaratan iktidar, Anayasa ile tanınmış "Grev"i de bir umacı gibi gösterme çabasındadır. Batman camilerinde halka grev aleyhine vaaz kampanyasının başlatılması, çıkmazdan sıyrılmak için iktidarın hangi karanlık kuvvetleri seferber edeceği hakkında fikir verebilmektedir. Fakat bunlar tehlikeli teşebbüsler, çıkmaz sokaklardır..

Mezarlıkta türkü

Her şeye rağmen Demirel ve arkadaşları kafayı dik tutmağa, iyimser görünmeğe çabalamaktadırlar. Gerçi Tekel Bakanı "yalan söyle-

İbrahim Tekin
Doğru söyleyeni...

dim" diye beklenmedik bir itirafla armoniyi bozmuşsa da, diğerleri neşelerinin yerinde olduğu intibaını yaratmağa çabalamaktadırlar. Ama, bu çok güçtür. Zamlar başladığından beri AP Genel Merkezine partililerden ve teşkilâttan protesto telgrafı yağmaktadır. Çarşamba gecesi AP Genel İdare Kurulu bu konuyla ilgili bir toplantı yapmıştır. Toplantıda Genel İdare Kurulu üyeleri 1969 seçimleri ve özellikle daha önce yapılacak olan mahallî seçimler için büyük endişe izhar edince, Demirel:

"— Telâşlanacak durum yoktur beyler. Zamlardaki zarureti, bütçe sonrası, seçim bölgelerinde vatandaşlara anlatmak mümkündür. Zamlar normaldir" diye teskin etmeye çalışmıştır. Ama Demirel de çok iyi bilmektedir ki, bu minare, eğer her şey açık açık konuşulur ve söylenirse kılıfa girecek cinsten değildir. Demirel TİP'e ne kadar:

"— Siz şekeri bedava da dağıtsanız, millet size oy vermez" derse desin, gerçek öyle değildir.

-Menderes politikasının başarısız sonuçlarına değil, başarılı sonuçlarına gönlünü kaptırmış olan Demirel, zamlara ve şiddet tedbirlerine işte bu şekilde vasıl olmuştur. Durumdan en çok endişe duyanlar böyle bir denemeden derslerini almış olan eski DP'lilerdir. Mithat Perin Durumunda şöyle yazmaktadır:

"Eğer İktidar tıpkı DP İktidarı gibi sinirlenir, 'ben milletin oyuyla geldim' güvenliği içinde kafasını kuma gömer ve Anayasaya uygun, ama aslında antidemokratik tedbirlere başvurursa, bundan ancak İnönü sevinecek ve işi kolaylaşacaktır.."

Fürüzan Tekil de Zaferde, Dinçerin -Tahkikat Komisyonu teşebbüsünü çok andıran- tedbir tasarıları için şöyle yazmaktadır:

"Şüphesiz komünizmle savaşmak, hem güç, hem ince bir iştir. Adalet Bakanlığınca hazırlanan müeyyideler mevzuatı ise gayeye pürüzsüz gidebilecek mevzuattan değildir. Öyle ki, bu tasarı aynen kanunlaşırsa, sırf komünizm beliyesi ile uğraşmaktan dolayı, vakit bulup da ele alınamıyan kapitalist bencillik ve sömürücülüğü yermek bile bu mevzuat karşısında suç sayılacaktır. İşte işin ince taraflarından biri budur."

Fürüzan Tekil ve Mithat Perinin lisan-ı münasiple Demirele söylemek istedikleri şudur: "Aman aslanım dikkat. Bu yollan biz de denedik, sonunu getiremedik.."

Ama Demirelin etrafını kuşatan "evet efendimci" halka yangına körük sıkmaktadır. Orhan Seyfi Son Havadiste, amerikalıları tenkid etmenin de Dinçerin kanunu içinde suç sayılacağı için bayram ederken, İçişleri Bakanı Faruk Sükan, daha tasarılar kanunlaşmadan TİP'li Ali Karcıyı Mecliste "vatan haini" diye bağırarak mahkûm etmiştir..

Bütçeden sonra politikanın toza dumana bulanacağı açıkça görülmektedir. Gerek şiddet kanunları, gerekse hayat pahalılığı ortalığı karıştıracağa benzemektedir. Demirelin şu anda bir şansı vardır: Şiddete yönelirken, meşruiyetle arasındaki son köprüleri atmamıştır.

Geri dönebilir.

Mahkeme eliyle aldığımız tekziptir

Eğitim

Tehlikeli Alâkalar

Başında tek tel, siyah saç kalmamış bir insan, Salâhattin Arıkan, Türk öğretmenlerini politikadan korumak, ortanın solundan çekmek konularında o kadar muvaffak oldu ki, Ana muhalefet parti lideri İnönü, dahi ortalara düştü, asasına dayanarak Cumhurbaşkanı ile Başbakanın eşiğini aşındırmak ve ayrı ayrı maruzatta bulunmak ihtiyacını duydu.

Ama, öğretmenlerin birliklerinin dağılmasına, bunların ikiliğe düşmelerine asıl sebep İnönü idi. Çünkü: kendilerine birer milletvekilliği adamak suretiyle Kendi partisinden Şükrü Koç'u ve Hayrettin Uysal'ı buna memur etmişti. Politika ile hiçbir münasebeti bulunmayan öğretmen Dernekleri Millî Federasyonunun başına bu iki zatı getirtmişti. Öğretmenlerin topyekûn arkalarında olduğuna, CHP nin hizmetinde çalışacaklarına ait rapor kendilerine Başbakanlığı zamanında verilmişti. Ancak Bakanlığın köşe başlarının bunların adamları tarafından tutulması lâzımdı. Halbuki, CHP li olduğu halde buna yanaşmayan, bir Millî Eğitim Bakanı vardı. Sayın Hatıpoğlu. Bu Bakanın yıpratılması için öğretmenlerin sokak yürüyüşleri yapmaları şarttı. Başbakan İnönü, zamanında buda yapıldı. Federasyon ekibinin istediği İbrahim Öktem biçilmiş kaftandı. O da oldu. Federasyon İcra komitesinden Nuri Kodamanoğlu da ikinci dafa müsteşarlığa bu maksatla getirildi. Bakanlıktaki köprübaşlarına kendi adamlarını yerleştirmek tahkimatına başlandı. Bakan adına imza salahiyeti bulunan yüksek mevkiler tamamen tutuldu. 0 zaman listeler halinde yeni tayinler yapılıyor, merkez teşkilâtı yeni bir oyuna göre kadrolaştıktan başka illerdeki Millî Eğitim Müdürlerinin bir yılda bir kaç defa yerleri değiştirilerek taciz politikası da yürütülüyor, bîr çoklarının idarî görevleri ellerinden alınıyordu. Bir taraftan da Bakanlığa jurnal listeleri geliyor, ehliyet aranmadan yeni tayinler yapılıyorduki, bu kara listeleri hazırlayan Federasyon ekibine "Listeciler" deniliyordu. CHP nin sol kanadı milletvekili ve senatörler de Koç ekibiyle işbirliği halindeydi. Hatta öğretmenlerin sicilleri yeni baştan tedkik ediliyor KARDEKSLER hazırlanıyordu ki geleceği de (yani bu günleri de) düşünerek girişilen bu. tertipler B.M. Meclisine kadar intikal etmiş, CHP iktidarı zamanında huzur ve emniyeti bu suretle ihlâl edilmişbulunan bütün öğretmenler ve baştan başa maarif teşkilâtı bu politikacı ekibin emrine girmiş gibi idi. Esasen bunlar Genel Sekreter Hayrettin Uysal imzasile yaptıkları sirkülerde "Bir baskı unsuru haline" geldiklerini açıklayarak öğretmen üzerindeki korkuyu arttırıyorlar, tehditler savuruyorlardı. Başbakan İnönü durumdan memnun ve müsterihti, hiçbir şikâyeti yoktu. Çünkü; her istediği oluyordu o zaman. Bu işlerin elebaşısı Şükrü Koç'a bir milletvekilliği vererek vefakârlığını fiilen göstermişti. Bu minval üzere durumu devam ettirebilirlerse Hayrettin Uysallara da bu teveccühü gösrecekti. Hatta bakanlık içinde CHP lehine en sağlam organizasyonun kurulmasında büyük hizmetleri geçen müsteşar Nuri Kodamanoğlunu da taltifen mili bakiyeden Yozgatlıların arzusu hilâfına CHP deh milletvekili çıkartmıştır.

Bu durum karşısında Türk Öğretmeninin sabrı tükenmiş, maceracıların arkalarından ayrılarak yeniden teşkilâtlanmak ihtiyacını duymuş, yurt çapında teşebbüse geçmişlerdir. Ancak başa gelecek kimse Bakanlık mensubu veya öğret-

men olduğu takdirde bunun tazyik ve hatta başka yere nakledilmesi Koç Federasyonunun idaresine geçmiş bakanlığın elindeydi. Bu haklı endişe karşısında her türlü rizikoyu göze alacak, korkmayacak cesur ve o nisbette sağlam karekterli bir eleman lâzımdı. Allâha çok şükür o da bulundu.

Saçını millet ve memleket hizmetinde ağartarak emekliye ayrılmış Salâhattin Arıkan en münasibi idî. Milliyetçi Öğretmen Birliklerinin kurucusu ve Konfederasyonun Genel Başkanı Salâhattin Arıkan, elbetteki tecrübeli kaptanı telâşa düşürebilirdi. Çünkü: Onun hem imanı ve hem de maddî bakımdan sarf edecek parası vardı. On dokuz yıldanberi çıkarttığı "Öğretmen" dergisi vasıtasile meslektaşlarının haklarını hemen her devirde müdafaa etmiştiki, öğretmenler arasında onu tanımayan kalmamıştı. Şimdiye kadar (50) den fazla eser vermiş, Nebioğlunun çıkarttığı "KİM KİMDİR" Ansiklopedisinde en çok yeri o almıştır.

Avrupada çıkan WHO'S WHO? ansiklopedisinde genişçe yer tutan Salâhattin Arıkan'ın hizmetlerini görür, isterlerse bilgi edinebilirler.

Memuriyeti zamanında bir tevbih cezası almadan (kınama), açık alınla milletine ve memleket maarifine hizmet etmiş, temiz sicilli bir kimsedir. İşte bunun için kişiliğini kötüleyecek hiçbir kusurunu bulamıyan muarızları şaşırmış, kalmışlardır. Okul malzemesi, kitap ve bayrak satarak alın teriyle helâlinden kazanç sağlamasını bahane etmişler "kırtasiyeci, tebeşirci" gibi sıfatlar takarak kötülemeğe çalıştılarsa da en sonunda bunu yapanlar amme vicdanında mahkûm ve mahcup duruma düştüler.

Hiçbir partiye intisab etmeyen, politikacılığı şiddetle reddeden bu dinamik adam, Türk öğretmeninin yanılmaz mantığının mümessili olarak, kimlikleri bizce malûm şahısların karşılarına dikildi. Vatan ve bayrak sevgisi, dolâyisile "mukaddesatçı" dediler, ama zaten öyle idi, memnun oldu. Vatan ve mille tini sevenlere, din ve îman sahîb, olanlara koministlerin "gerici dediklerini İngiliz Başbakanı Çörçil söylemişti. Aynı duyguda olanlar Arıkan'a da "Gerici" dediler. Fakat nereden geldiğini bildikleri için "doğrudur" dedi ve hiç aldırmadı.

Arıkan ve arkadaşlarının iyi niyet ve müsbet mesaileri ile gelişen milliyetçi öğretmen birlikleri birden bire kon federasyon haline geldiler. Bu başarıyı kıskanarak, hatta kendi varlıkları için tehlikeli görerek politik bir sebep aramak isteyen bu yalancılar CHP iktidarı zamanında Arıkan'ı, Millî Eğitim bakanı Öktem'in itimat ve muhabbetini kazanmış bir kimse olarak göstermişlerdirki, bunu yine bu dergi, yani AKİS yazdı. Akisin 31/Tem/964 tarih ve 528. sayısının 22. sayfasında deniliyordu ki, "Öktem Akis muhabirine Federasyonun sanıldığı kadar kuvvetli olmadığım, son zamanlarda kurulan milliyetçi öğretmenler birliğine dikkat edilmesi gerektiğini de ifade etti. Öktem'in -neden- pek fazla sevdiği bu yeni teşekkül.." şeklinde yazı devam ediyordu.

Artık Akis dergisinin her devirde yazdığı yalanlara inanan kaldı mı, bilmem?. Herkesce malum bir şey varsa Bakanlığa veya daire amirliklerine vaktiyle, maksatlı olarak yerleştirilmiş kimselerle yeni iktidarın çalışamayacağı, daha ehil ve çalışkan, sağ duyuya sahip milliyetçi elemanlarla kadrolarının takviye edilmesi ve bunun lüzumuna inanıldığı keyfiyetidir ki, bu teşkilâta yeniden getirilen veya getirilecek olan bütün değerli zevatın bizim saflarımızda gösterilmesinden ancak ve ancak memnunluk duyar, memleket adına iftihar ederiz.

Salâhattin Arıkan
Vatanı kurtarıyor

Halk vicdanında mahkûm olmuş, politika yaptığından mahkemeye düşmüş, başında hala bir politikacı bulunan Koç Federasyonunu AKİS dergisinin de kurtaramayacağını bilvesile anlatmak isteriz.

Konfederasyon Gn.
Başkanı
Salâhattin Arıkan

C.H.P,

Hâlâ istiskal çıkmazsa...

Haftanın başındaki, Sah günü 1967 Bütçesinin Millet Meclisinde görüşülmeye başlandığı sırada CHP Genel Başkanı İnönü, Grup sözcüsü olarak bütçenin tümü üzerinde partisinin görüşlerini belirtti. (Bak YURTTA OLUP BİTENLER, Meclis).

İnönüyü yakın zamana kadar alışmadıkları bir şekilde -ve görevdetekrar Millet Meclisi kürsüsünde görenler:

"— Artık dananın kuyruğu kopacak galiba. İnönü çizmeleri giydi. Bu işi bitirmeden de çıkaracağa benzemez" şeklinde düşünmekten kendilerini alamadılar.

Hele İnönü, 20'ye yakın ana konuyu kapsayan konuşmasını bitirdikten sonra, bazı kimselerin kara kara düşüncelere daldıkları kimsenin gözünden kaçmadı.

Aslına bakılırsa, durumun garipsenecek bir tarafı yoktur. CHP içindeki son olayların içyüzünü bilenler, İnönüyü bu tutumunda yerden göğe kadar haklı buluyor ve hattâ,

"— Eh paşam, kısmette bu günleri görmek de varmış" demekten kendilerini alamıyorlardı. İnönü konuşmadığı takdirde, onun yerine grup sözcüsü olarak kürsüye gelecek zatın -ki bu, Grup Başkan Vekili olarak Turhan Feyzioğlu olacaktı- ne inciler döktüreceği aşağıyukarı bilinmekteydi. Feyzioğlu gene, CHP'nin değil, Sekizlerin görüşünü söyleyecekti. Geçtiğimiz son iki hafta içinde Fethi Çelikbaş, Fehmi Alpaslan ve Mehmet Hazer gibi Ortanın Solu çomakçılarının parti adına Senato ve Millet Meclisinde yapmış oldukları konuşmaları da gözönünde tutan İnönü, bunlara gü-

Soysal dövüldüğü gün

Ah Voltaire, neredesin?

Diyelim ki İlhami Soysal, Prof. Feyzioğlunun dediği gibi bir anarşisttir, komünisttir, isterseniz ilâve edelim, faşisttir, budisttir, sadisttir, mazohisttir, kübisttir.. Her şeydir, her şeydir! Hattâ kumarbazdır, düzenbazdır, kuşbazdır, cambazdır.

Bu adam bir gün Türkiye Cumhuriyetinin Başkentinde, güpegündüz, bir kaç haydut tarafından evinin önünden kaçırılır, götürülüp döğülür, sonra bir tarlaya atılırsa ve bunu yapanlar hâkim huzuruna çıkarılmazlarsa Türkiye Cumhuriyetinin bir hukuk devleti olma vasfı zedelenir mi, zedelenmez mi?

Elbette ki zedelenir, değil mi?

İlhami Soysal anarşistliğinin, komünistliğinin, isterseniz gene ilâve edelim, faşistliğinin, budistliğinin, sadistliğinin, mazohistliğinin, kübistliğinin, hattâ ve hattâ kumarbazlığının, düzenbazlığının, kuşbazlığının, cambazlığının hesabım Türkiyede kime verecektir? Bu hesabı kendisinden yargıçlar değil de bir otomobil içinde üç haydut sormaya kalkışırsa Anayasanın ruhu muazzep olmaz mı?

Elbette ki olur, değil mi?

Peki, kimdir bu anayasanın başlıca yapıcısı?

Elbette ki CHP., değil mi? Bu C.H.P. böyle bir meselenin hesabım bir takım küçük hesapların tesiriyle sormak görevine sırt çevirirse kendi kendisini inkâr eder mi, etmez mi?

Elbette ki eder, değil mi?

O halde ne istiyor, Prof. Feyzioğlu? C.H.P.'nin kendi kendisini inkârını mı?

Halbuki herkesin gözleri önünde bir sahne cereyan ediyor ve Prof. Feyzioğlu kendi kendisini, inkâr ediyor. Bundan yıllarca önce Voltaire, "Fikirlerinizin karşısındayım. Fakat bunları söyleyebilme hürriyetine sahip olmanız için sizinle birlikte savaşmaya hazırım!" dedi.

Büyük adam sözü budur. Bir Aydına yaraşan söz budur. Prof. Feyzioğlu yapılmış bir ihtilâlin "sivil ekip"i olmak için vaktiyle bir lamelif çevirmiş, sonra kös kös kürkçü dükkânına dönmüştü. Şimdi arkadaşlarıyla birlikte, kim bilir, belki de yapılacağını sandığı bir ihtilâlin "sivil ekip"i olmak için bir lamelif daha çeviriyor.

O ihtilâl hiç yapılmayacak, ama Prof. Feyzioğlu kürkçü dükkânına tekrar döndüğünde bu sefer dükkânın kapısını yüzüne mutlaka kapatılmış bulacaktır.

Eh, bunu hak etmediğim söyleyebilecek bir insaf sahibi var mı. dır?

vensizliğini açıkça belirten davranışlarda bulunmayı artık sakıncalı bulmuyor ve hâlâ "odunumun parası" diye direten bu hizbin, artık parti içinde, parti adına söz sahibi olamıyacaklarını anlatmak istiyordu.

Ama Feyzioğlu ve Yedisi daha, "Bundan istiskal çıkar" demediler. Belki de pişkinliklerinin İnönünün sabrını yeneceğim sanıyorlardı. Hayal!

"Dayı"dan kıl çekenler

İnönüyü Bütçede Grup sözcüsü olarak kürsüye çıkmakta daha da teşvik eden hadise, biten haftanın sonlarında cereyan etti. TİP'in Genel Kurmay Başkam Turalın son emirnamesiyle ilgili gensorusu hakkında CHP'nin nasıl bir tutum takınacağının görüşüldüğü Grup toplantısından sonra bir gazetede bir manşet yayınlandı. Akşamın manşeti şöyleydi; İnönü 'Turala emirname nasıl yazılır, öğreteceğim' dedi!

Halbuki İnönü böyle bir şey söylememişti. Nitekim gazeteye bunu belirten bir yazı gönderdi. Bunu hem Akşam, hem Ulus koydular. Mesele açıklanmış oldu.

Aynı gün, gazetelere bir başka bildiri daha gidiyordu. Bildirinin üstünde "CHP Türkiye Büyük Millet Meclisi Grupundan bildirilmiştir" ibaresi vardı. Bildiri şuydu:

"Türkiye İşçi Partisinin Sayın Genel Kurmay Başkanının emirnamesiyle ilgili olarak Meclise verdiği gensoru önergesi üzerinde CHP Grupunda cereyan eden müzakerelerin özeti, resmî bülten halinde basına verilmiştir.

Akşam Gazetesinin 9 Şubat tarihli sayısının başlığında Genel Başkan İnönüye atfedilen ve Sayın' Genel Kurmay Başkanını hedef tutan söz tamamiyle gerçek dışıdır. İnönü böyle bir söz söylememiştir.

Genel Kurmay Başkanına ve CHP'ye yöneltilen sistemli hücum kampanyasının yeni bir tezahürü olan bu manşetin ve resmî bülten dışında sızdırılan başka yanlış haberlerin güttüğü maksadı kamuoyu takdir edecektir.

CHP Grupu müzakerelerine baştan sona hâkim olan düşünce, Anayasaya, hür demokratik rejime, müessese ve şahısların şeref ve itibarlarına gölge düşürülmemesi olmuştur."

Bildiriyi görenler bir kaç noktasına takılmaktan kendilerini alamadılar. Bir defa, bildiriyi yayınlayan kimdi? Şimdiye kadar Gruplar adına bildiriler Grup Başkanlıkları tarafından yayınlanmaktaydı. Bu se-

XX

27 Mayıstan 9 Temmuz Referandumuna nasıl gelindiğini İsmet Paşa biliyordu ama 4 milyon oyun sahibi bilmek istemiyordu — İsmet Paşa gene türlü dertlerin ortasında — Subaylar ve profesörlerden sonra az kalsın yargıçlar da bir satırın altına gidiyorlardı — Haziran ayındaki "Saray Darbesi"nin gerçek yüzü neydi? — Maksut birken rivayet muhtelif olursa Türkiyede nelerin cereyan edebileceği hakkında..

Anayasa 9 Temmuzda, bir Pazar günü referanduma sunuldu. Bu referandumun neticesinin çok kimse için, M.B.K. için, Ordu için ve İsmet Paşa için de bir sürpriz teşkil ettiğini söylemeliyim. İsmet Paşa, Gürsel, M.B.K., C.K.M.P. adına Osman Bölükbaşı, Y.T.P. adına Ekrem Alican, bir çok teşekkül türk milletine bu anayasa hakkında Evet oyu kullanmasını tavsiye etmişti. Samimiyetle tavsiye etmişti. Halka, işmarla, Hayır demesi gerektiğini bildiren tek parti Gümüşpalanın A.P.'si oldu. Gümüşpala, partisinin açıkca Anayasa karşısında vaziyet almasını mahzurlu, hattâ tehlikeli buluyordu. Bu, bir nevi, İhtilâlin meşruluğunu tanımamak mânasına gelecekti. A.P.'nin başı üstünde zaten kara kara bulutlar dolaşmaktaydı. Bunlara bir yenisinin ilâvesini Gümüşpala ve arkadaşları lüzumsuz görmüşlerdi. Hele, gerçek temayülü belli edecek bir formül olduktan sonra.. Nitekim Referanduma tekaddüm eden devrede A.P. bir bildiri yayınlayarak resmî görüşünü söyledi: Anayasada aksaklıklar vardı. Buna rağmen A.P.'nin idarecileri, "biz, idareciler olarak" bunu destekliyorlardı. Fakat "son ve kati hüküm"ü millete bırakıyorlardı! Bundan daha açık bir "Hayır oyu kullanınız!" emri güç verilebilirdi. Zaten babacan Gürsel bu işmarı anlamayanlar çıkmışsa, onları da aydınlatmakta gecikmedi. A.P.'nin tebliğinden bir kaç gün sonra babacan Gürsel, azarlayıcı bir edayla şöyle diyordu:

"— A.P. Anayasaya Hayır demek niyetindedir!"

Her halde A.P.'liler, içlerinden, "Ha şunu hileydin!" diye gülmeyi ihmal etmemişlerdir.

A.P. Hayır oyunun kendi gerçek kararı olduğunu bu şekilde belli ettikten sonra sazı ellerine, bu partiye veya başka partilere girmiş veya ortada bekleyen eski Demokratlar aldılar. Türkiyede bütün resmî sesler Anayasaya Evet oyunun verilmesini isterken ve resmî hiç bir ses Hayır oyu verilmesini tavsiye etmezken eski Demokratlar kentlerde ve köylerde, kentlerin her mahallesinde, mahallelerin her sokağında, köylerin kendilerinden olan her evinde bütün imkânlarıyla faaliyete geçtiler ve Evet'in aleyhinde kesin vaziyet aldılar. Söyledikleri, Anayasanın şu veya bu maddesinin, yahut tümünün Türkiyenin menfaatlerine şu, şu, şu sebepten aykırı bulunduğu değildi. Resmî ses Anayasanın niçin kabul edilmesi gerektiğini bu tarzda izaha çalışırken eski Demokratların muhtarları, teşkilât başkanları, kahve hatipleri, tellâlları, hattâ bohçacı kadınları -bu bohçacı kadınların 1961 Referandumunda ve Seçimlerinde oynadıkları rol hayret vericidir- bambaşka temalar işliyorlardı. Bunlara, hitap ettikleri kimselerin seviyesine göre sloganlar öğretilmişti. Bohçacı kadınlar dolaştıkları evlerin hanımlarına diyorlardı ki:

"— Ah, ah! Sandıklardan maazallah Evet oyları çıktı mı, Yassıadada kim varsa, hepsini asacaklar!."

O tarihte, biraz da radyodaki Yassıada Saatinin kütle psikolojisinden hiç habersiz hazırlanması sonucu bir merhamet ve şefkat dalgası vatan sathında esmeye başlamıştı bile ve 27 Mayısa giden günlerde Demokratlara en fazla kızanlar artık onların çektiklerini kâfi görür olmuşlardı. Evet oyunun bunları astıracağını duyan kadınlar telâşlanıyorlar, bu Demokrat propagandasının gönüllü amplifikatörleri haline geliyorlar, bohçacılardan duyduklarını "Aman komşu, bir bilenden işittim, eğer Evet oyu kullanırsak Yassıadadakileri koyun boğazlar gibi boğazlayacaklarmış" diye başkalarına naklediyorlar, Demokratların istedikleri havayı yayıyorlardı,

Köy kahvelerinde ise Demokratların halk hatipleri başka bir masal anlatıyorlardı. "Mr. Referandum" diye bir amerikalı vardı. Referandumda Evet oyları kullanıldı mı, memleketin idaresi bu amerikalıya devredilecekti ve ondan sonra her şeyimiz, kızımız ve karımıza kadar, bu amerikalının olacaktı. Bu propaganda bir ara o kadar yayıldı ki M.B.K. Referandumun adını "Halkoyu"na çevirmek lüzumunu hissetti. Amerikanın ve amerikalının 1961'de bu

şekilde kullanılmış olması, tabiî daha sonraları, Amerika şampiyonluğuyla bir A.P. İktidarı Türkiyenin başına oturduğunda, o günleri hatırlayanları pek güldürecektir.

Köy hatiplerinin yaylarında başka oklar da vardı. Referandum için herkes, hayırlı olması temennisinde bulunmuyor muydu? Ancak Hayır'da hayır vardı ve hayırlı oylama Hayır demek suretiyle kabildi. Bu arada bazı hamasî deliller de veriliyordu. Sandık başına gidildiğinde sandığa bayrağımızın rengi, kanımızın rengi oy pusulalarının, kırmızı oy pusulalarının atılması lâzımdı. -Hayır mânasına gelecek oy pusulaları kırmızı, Evet mânasına gelecek oy pusulaları beyaz renkte düzenlenmişti-. Nihayet Demokrat propagandacılar, bir C.H.P. İktidarının gelmesinden şeytan iktidara geçecekmiş gibi korkanlarla konuştuklarında Referandumun bir seçim olduğunu söylüyorlar ve diyorlardı ki:

"— Eğer sandıklardan Evet oyu çıkarsa C.H.P. iktidarı alacaktır.."

Bunlar gibi daha bin türlü propaganda her tarafta işliyordu ve Referandumun neticesi gösterdi ki bu. tesirli de olmuştur. Referandumda Anayasa 6,5 milyon Evet aldı ama, 4 milyon da Hayır çıktı. Daha önemlisi, tam 11 ilde Evet'lerin vekunu Hayırların yekûnunun altında kaldı. Kırmızı oyların nisbeti yüzde 35'in üstündeydi. Beyaz oylar ise yüzde 60'ı biraz geçmişti. Memleketin bir askerî idare altında olduğu, Referandumun buna son vermek niteliği taşımadığı, yani Hayır demenin bazı tehlikeler getirebileceği inancının yaygın bulunduğu bir ortam içinde böyle bir nisbet Türkiyede havanın, 27 Mayıs 1960'a, yani onüçbuçuk ay evvele nazaran çok değiştiğinin delilini teşkil ediyordu. Gerçi o günler bile, "kuyruk" tâbir edilen eski Demokratların orada veya burada baş kaldırmaları üzerine tertiplenen protesto mitinglerine kalabalık kütleler katılıyordu ama bu baş kaldırmaların da bir gerçeğin verdiği cürete dayandığı bu suretle anlaşılmış oluyordu. Zaten eski Demokratlar, Büyüklerinin Yassıadadan kurtulmasını, hiç olmazsa kellelerinin kurtarılmasını Referandumda çıkacak oylarla ilgili görmekteydiler ve canlarını dişlerine takmış bulunmalarının bir sebebi de buydu Ben Referandumdan biraz evvel Yassıadada. sıra nihayet Anayasanın ihlâli suçunun dâvasına geldiğinde Samet Ağaoğlunun avukatı Süreyya Ağaoğlunun bir lâfının mânasını pek iyi kavramamıştım. Süreyya Ağaoğlu kardeşinin savunmasını daha sonra yapmasını istemiş ve "Kim bilir, bir ay sonra şartlar bambaşka olabilir" demişti. Eski Demokratların Referandumdaki çalışmaları bu sözlerle ne denilmek istenildiğini ortaya çıkardı. Referandumdan sonra meşhur Time dergisi oyların neticesini şöyle ifade ediyordu: "Hayır, hayır, 4 milyon kere hayır!" Amerikan dergisinin hatırına tabiî "Evet, evet, 6 buçuk milyon kere evet!" demek gelmemişti. O tarihlerde tefsirin bu şekilde yapılmasına bizler, İhtilâlden yana olanlar kızdık ama, gerçekten de, bir gazeteci gözüyle, asıl mâna ifade eden oylar Evet'lerden ziyade Hayır'lardı.

İsmet Paşa Referandumdan önce İstanbula gelmişti. Maltepeye, Ömerin evine indi. Biz de, çoluk çocuk oradaydık. İsmet Paşa Heybeliadadaki kendi evinde kalmak istemedi. Yüksek Adalet Divanı yargıçları ve savcıları Heybeliadada, kendilerine tahsis edilen bir otelde kalıyorlardı. İsmet Paşa, eğer kendisi de Heybeliadaya giderse derhal dedikoduların başlayacağını, yargıçları gördüğünü, onlara talimat verdiğini kulak gazetesinin yaymaya koyulacağını düşündü. M.B.K. İdaresi devrinin sonunda eski Demokratların haber uçurma faaliyeti o noktayı bulmuştu ki bununla başa çıkmak belki de artık hiç kimsenin kudreti dahilinde değildi.

Burada bir düşüncemi belirtmek isterim. Sular durulup ta ihtilâlle devrilmiş olanlar konuşmaya başladıklarında, başlarına gelenin "C.H.P. tarafından yayılmış dedikodular" yüzünden geldiğini söyleyecekler, buna misaller vereceklerdir. Nisan - Mayıs olaylarında öldürülen öğrencilerin adedinin nasıl mübalâğa edilmiş bulunduğunu anlatacaklar, kendilerine feda muamele eden subayların hınçlarının yaygın olan hırsızlık ithamlarından doğduğunu bildirecekler, dehşetle ürpererek "Aman yarabbi, meğer bizi ne zannediyorlarmış.." diyeceklerdir. Belki bunda, kendileri bakımından haklı bir taraf da bulunacaktır.

1961 Yazında bu silâh tamamile tersine işlemekteydi. M.B.K. üyeleri, onların sözümona yaptıkları rezaletler, vurdukları paralar, kanunsuz davranışları kulak gazetesinin başlıca nağmeleriydi. Onların şahsında bütün Silâhlı Kuvvetler mensuplarına karşı bir kin ve düşmanlık kampanyası açılmıştı. 1960'ın arefesinde Demokratlar hakkında neler söyleniyorsa 1961 Yazında bunlar M.B.K. üyeleri ve subaylar hakkında aynen kullanılıyordu ve tabiî bundan C.H.P. de nasibini bol bol alıyordu. İdare bu şekilde kötülendikten sonra C.H.P. ve İsmet Paşa böyle bir idarenin kurulmasına sebep olmuş bulunmak suçuyla itham ediliyorlar, İhtilâlin gerçek sebepleri artık hatırlanmıyordu bile..

Peki, bu millet birbuçuk yıl önce bir zümre hakkında söylenenlere inanmıştı, birbuçuk yıl sonra bu zümre, tarafından bir başka zümre aleyhinde söylenenlere inanıyordu. Yani Türki-

yede kütle, her söylenene inanan bir topluluk muydu?

İnanmanın sebebini, o andaki şartlardan vatandaş çoğunluğunun memnun olup olmadığı hususuna bağlamak lâzımdır. 27 Mayısa giden günlerde halk İktidardan şikâyetçi bulunduğu için onun sorumluları hakkındaki her dedikoduyu doğru diye almaktaydı. 1961 Yazında da askeri idarenin tabiatındaki mahzurlar aynı halkı o idarenin sorumluları veya onlarla bir tutulan C.H.P.'liler aleyhindeki söylentilere kulak vermeye itiyordu. Politikacılar hep, memnunsuzluğu söylentilerin doğurduğuna inanmayı tercih ederler. Söylentilerin memnunsuzluk dolayısıyla inandırıcı hale geldiğini kabul etmek istemezler. Halbuki bunlar, sanırım, bir elmanın iki yarısı gibidir.

İsmet Paşa Referandum için bir ara gittiği Ankaradan döndüğünde Ankaraya tekrar gitmeye niyetliydi. 21 Temmuzda kurucu Meclis toplanacaktı ve seçim tarihini ilân edecekti. İsmet Paşa oy kullanmak hususundaki dikkat ve itinasına rağmen Ankara seyahatinden vazgeçti. O sayede, Referandumu takip eden günler hemen hep kendisiyle birlikte olmak fırsatım buldum.

İsmet Paşa Referandumun neticesini başka türlü tahmin ediyordu. Sanıyordu ki oylamaya iştirak fazla olmayacak ve Hayır oyları az çıkacaktır. Referandumun sadece Anayasanın değil de İhtilâlin de tasvibi veya tasvip edilmemesi diye alınacağını farkediyor, fakat tasvip etmeyenlerin bunu sândık başına gidip Hayır diyerek değil, sandık başına gitmeyerek ifade edeceklerini hesaplıyordu. Bunların sandık başına gitmeleri İsmet Paşaya, tasvipsizlikte ne kadar kuvvetli olduklarını, hislerinin nasıl canlanmış bulunduğunu gösterdi.

O günler eve çok C.H.P.'li veya C.H.P. taraftarı kimse geldi. Bunlar Referandum hakkında eski Demokratların nasıl propaganda yaptıklarını, halkı nasıl kandırdıklarını, ne yalanlar uydurduklarını, ne hileler bulduklarını anlatıyorlar, neticeyi bunlara bağlıyorlardı. Bu, kaybedilen bütün seçimlerden sonra böyle olmuştur. İsmet Paşa bazı seçimlerden evvel neticeyi başka türlü tahmin etmiştir. Ama netice ortaya çıktıktan sonra bu bahanelere pek az rağbet etmiş, daima, temelde yatan daha derin sebepleri aramıştır. Referandumu takiben de bu böyle oldu. Bir akşam, yemekte bulunan ve böyle konuşan misafirler gitmişti. Benden bir harita istedi. Maltepede harita bulmak kolay değildi. Allahtan Ömerin çocukları derslerine çalışmak için atlaslarını da beraberlerinde getirmişlerdi. Onda Türkiye haritasını açtık. İsmet Paşa:

"— Nereler Anayasa aleyhinde oy verdi, göster bakayım" dedi.

Bunlar Bursa, Sakarya, İzmir, Manisa, Ay---, Denizli, Kütahya, Bolu, Zonguldak ve Çorum ile Samsundu. İsmet Paşa sordu:

"— Bu bölgeler 1957 seçimlerinde hangi istikamette oy vermişlerdi?"

Samsun ve Çorumun dışındaki illerde D.P. tek başına, bütün Muhalefetin oylarından daha fazla oy toplamıştı. Tabiî bu arada, bilhassa Batı bölgesinde aynı şekilde oy vermiş olan başka iller de vardı. Ama şimdi Anayasa konusunda aleyhte vaziyet almış bulunan illerin dokuz tanesi "Koyu Demokrat" sayılabilecek bir bölgeye dahildi.

"— O halde, neticeyi sadece bir kesif propagandanın eseri diye görmek, öyle anlamak kabil midir?"

Elbette ki değildi. Değildi ve bundan dolayıdır ki Hayır oyları İsmet Paşadan başka M.B.K.'nde ve bilhassa, artık bir bütün olarak sesini duyurmak, ağırlığını hissettirmek itiyadını kazanmaya başlamış bulunan Türk Silâhlı Kuvvetlerinde bir endişenin sebebini teşkil etti. Bu endişeyi hissetmek İsmet Paşayı daha düşünceli yapıyordu. İsmet Paşa 27 Mayıstan, o günkü askerî hükümet darbesinden 9 Temmuz 1961 Referandumuna nasıl gelindiğini biliyordu. Ama milletin büyük bir kütlesinin bunu anlamaması, sadece hislerinin veya küçük sebeplerin tesiri altında hareket etmesi, aslında ideali olan demokratik rejimin sağlam temellere oturtulması gayretlerine hiç katılmaması ona acı geliyordu. Allahtan ki İsmet Pa--anın özelliği böyle hallerde Ümitsizliğe düşmemesi, "ne haliniz varsa görünüz" demeyi hatırına getirmemesi, bir misyon sahibi olduğu inancı içinde görev bildiğini yapmakta devam etmesidir. Ben onun ağızından çok kere "Bizim cemiyetimiz, işte bu! Biz onu hale yola sokmak için yola çıktık" sözünü işitmişimdir. Ama bu sözde ekseriya, cemiyetin hâlâ hale yola girememiş olmasının yeisini de hissetmişimdir.

İhtilâlin senesinde, 1961 Haziranının başında, Ankarada bir "Saray Darbesi" oldu. İsmet Paşa o sıralarda Kurucu Mecliste ve partisi içinde bir takını münasebetsiz cereyanlarla mücadele ediyordu. Kasım Gülek, bir baş belâsı olarak gene ortaya çıkmıştı. Onunla, bununla tertiplere girişip C.H.P.'ni şahsi bir pazarlık unsuru diye kullanmaya çalışıyordu. Bunu yaparken de, parti içinde sözünün edilmesi için Teşkilâta olmadık mavi boncuklar dağıtıyordu. Bu boncuklardan biri, nisbî temsil aleyhtarlığıydı. Yukarıya kırptığı göz ise, Cumhurbaşkanının tek dereceli seçimi için giriştiği gayretlerdi. Bu ikincisi C.H.P. içinde tesirli olmuyordu ama bir ara nisbî temsil esası ciddi şekilde tehlikeye girdi.

O günler çok C.H.P.'li, hele C.H.P. Teşkilâtı seçimlerde zaferi çantada keklik sayıyordu. C.H.P.'nin her seçim çevresinde en fazla oyu toplayacağından bunların zerrece şüphesi yoktu. Daha Referandumun kırbacı da sırta inmemiş olduğundan bütün gönüllerde milletvekilliği, senatörlük yatıyordu. Nisbî temsil ise bunların adedini kısıyordu. Öyle ya, sistem çoğunluk sistemi olsa C.H.P. listeleri her yerde tulum çıkacak -bu bir politikacı tâbiridir ve tam liste olarak kazanmak mânasına gelmektedir-, her aday Meclise girmek fırsatını bulacaktı. Halbuki nisbî temsilde C.H.P. listelerinin sadece başına yerleşmiş olanlar kazanacak, ötekiler açıkta kalacaktı. Reva mıydı bu, bunca yıl çalışmış teşkilât aslanlarına? Kasım Gülek, bir kolunda ekzantrik Muharrem İhsan Kızıloğlu, öteki kolunda aynı huydaki, fakat iyi niyetli Cemil Sait Barlas bunun propagandasını Kurucu Meclisin kulislerinde alabildiğine yapıyor, hayli de taraftar buluyordu. Kurucu Meclisin CH.P.'li üyeleri de yarının adayları değiller miydi? Onlar da, Güleğin sözlerindeki kerameti anlamakta güçlük çekmiyorlardı. Üstelik Gülek ve arkadaşları bir de paravana bulmuşlardı. C.H.P.'nin hemen bütün muhalefet yıllarında çoğunluk sistemine karşı gelmiş olduğu bilindiği için şimdi dillerdeki sistem "dar bölge sistemi" idi. Canım, çoğunluk sisteminin muhafazası istenilmiyordu ki.. Dar bölge usulü kabul edilse mesele halledilecekti. Şurası bir gerçektir ki o günler buna iltifat eden M.B.K. üyeleri de vardı e onların da ağırlığının Güleğe eklenmesi propagandanın tesirini arttırıyordu.

C.H.P.'nin 1 Nisanda siyasî faaliyete izin verilmesinden sonraki ilk Parti Meclisi toplantısının arefesinde bu konu çok ciddi bir mesele olarak İsmet Paşanın karşısına çıktı. İsmet Paşa da, İsmail Rüştü Aksal da nisbî temsili C.H.P.'nin ve memleketin sadece menfaati saymıyorlar, partilerinin şerefi olarak da görüyorlardı. Senelerce nisbî temsil, nisbî temsil de, sonra, tam bir çoğunluğa sahip bulunduğun bir Meclis bu usulün aksi bir temsil sistemi kabul etsin! Buna Gülek tip bir politikacının aklı yatsa da İsmet Paşayla Aksalın akılları yatmıyordu. C.H.P.'nin iki lideri Parti Meclisi toplantısına bu konuda özel iki toplantıda alınmış kararla gitmeyi plânladılar. Karanfil Sokaktaki Genel Merkeze bir gece daha ziyade Parti Meclisi üyeleri, ikinci gece daha ziyade Kurucu Meclisteki C.H.P.'li temsilciler çağırıldılar. O tarihte henüz siyasî faaliyete resmen izin verilmemiş bulunduğundan toplantılar gece yapılıyordu. Toplantılara İsmail Rüştü Aksal başkanlık edecekti. Ayten Sokaktaki evde İsmet Paşa "Gerekirse ben de gelirim. Nisbî temsilden dönülmesini katiyen kabul etmem" dedi. İsmail Rüştü Aksal meseleyi tek başına kıvırabileceği inancındaydı. Gerçekten de iki gece Aksal nisbî temsil esasının faziletlerini ve bunun C.H.P. için ifade ettiği mânayı başarıyla anlattı, kabul ettirdi.

İyi ki de ettirmiş! Aksi halde 15 Ekim seçimlerinde C.H.P. Millet Meclisine de ancak Senatoya sokabildiği nisbette üye sokabilecek ve azınlıkta kalacakmış.. O takdirde Türkiyede neler olacaktı, onu 15 Ekimle 27 Ekim arasındaki dramatik günlerin hikâyesini anlatmama sıra geldiğinde söyleyeceğim. Buna rağmen nisbî temsilin aleyhtarları gene de Kurucu Mecliste talihlerini denemekten geri kalmadılar. Gülek tarafından desteklenen Cemil Sait Barlas ve Sırrı Atalay Seçim Kanununun o maddesinin görüşülmesi sırasında kürsüye geldiler ve Parlas işi "Bu sistem kabul edildiği takdirde memlekette bir ihtilâl olur" diyecek kadar ileri götürdü. Kanaatince İtalyada Mussolini nisbî temsil sistemi yüzünden Romaya yürüyerek diktatörlüğünü ilân etmişti! Kurucu Meclisteki C.H.P. çoğunluğu tabiî, prensip kararı zaten alınmış olduğundan, bu görüşe katılmadı.

Bu badire atlatıldıktan sonra yolun üzerine "Nasır Zeytinoğlu belâsı" çıktı. C.H.P. Muharrem İhsan Kızıloğlunun içişleri Bakanlığından çok çekmişti. Fakat Zeytinoğlu onu bir bastırdı ki.. Zeytinoğlu daha Bakanlığının başında C.H.P.'lileri yurt gezisi yapmaktan alakoymaya kalkışmış, bu teşebbüsü fiyaskoyla neticelenmişti. Siyasî faaliyet başladığında bir başka yasak kararıyla CH.P.'lilerin "Nasır Zeytinoğlu CH.P.'nin nasırına basmaktan vazgeçsin" feryatlarına sebep oldu. Bakınız, mesele aslında, C.H.P. açısından ne kadar masumdu:

Siyasî faaliyet, partilerin kongrelerini yapmaları demekti. Ocak ve bucak teşkilâtı kaldırılmıştı. En ufak teşkilât ilçedeydi. Demek ki, ilk kongreler ilçe kongreleri olacaktı. Ama CH.P.'nin ilçe kongrelerine kimler katılacaktı? İlçelerde C.H.P.'nin binlerle üyesi vardı. Bunların tamamı bir toplantıya çağırılamazdı ya.. O zaman kongreleri stadyumlarda veya açık havada yapmak lâzımdı. Demek ki ilçe kongreleri gene delegelerden teşekkül edecekti. Kim seçecekti bu delegeleri? Daha ufak topluluklar. Köyler. C.H.P. ocak ve bucak teşkilâtlarının kaldırıldığını düşünerek iyi bir yönetmelik hazırlamıştı. Köylerdeki C.H.P. üyeleri bir yerde toplanacaklar, müzakeresiz, nutuksuz, yani kongre havasına girmeksizin üçe kongresinde kendilerini temsil edecek delegeleri veya delegeyi seçeceklerdi. Nasır Zeytinoğlu buna "Yasak!" dedi. Tabii, tâ seçimler kadar C.H.P.'nin bir çoğunluk sağlayamaması için can havliyle -tam tâbir budur- çalışacak olan İçişleri Baka-

Referandumdan önce Türkiyede, sadece Evet oyunun resmî propagandası yapıldı. Tertiplenen bütün mitinglerde elde görünen Evet idi. Halbuki bu sırada bohçaçı kadınlar ev ev dolaşıp Hayır'daki hayırı anlatıyorlar, A.P. ise kendi taraftarlarına işmarla hangi oyu vermeleri gerektiğini bildiriyordu. Yukardaki resim, C.H.P'nin İstanbuldaki mitingine aittir.

nı bunu derken henüz köyde hiç teşkilâtı, yani üyesi bulunmayan A.P. ile bilhassa, sevgilisi Y.T.P.'yi düşünüyor ve onlar köye gitmeyeceklerine göre C.H.P.'nin de köye girmesini engellemeyi hedef tutuyordu. Bu yasak kararı bir kaç hafta yürürlükte kaldı. Fakat elüstünde C.H.P. Zeytinoğlundan kudretli bulunduğu için onun haklı görüşü Bakanı bir defa daha ricata zorladı. Ancak elaltında Zeytinoğlunun kudretli olması sonradan C.H.P.'ye çok zarar vermekte devam edecektir.

O bitti, İsmet Paşa yeni bir dertle karşılaştı. Gene, kendi partisi çevrelerinden gelen bir mesele.

Bir akşam Ayten Sokaktaki eve yemeğe gitmiştim. Mayısın dördüydü ve bir Perşembeydi. Baktım İsmet Paşa "Maskaralar!" diye söyleniyor. Anladım ki gene birilerine fena hâlde kızmış, Ne olduğunu surdum. Hemen parladı.

"— Başkalarıyla uğraştığım yetmiyormuş gibi, bir de bizim maskaralarla uğraşacağım.."

Şimdi, 1967'nin bir karlı günü bu satırları yazarken gülmekten kendimi alamadığımı tahmin edersiniz. Zira evde, sofrada bu lâfı gene duyuyorum ve sanıyorum "maskaralar" İsmet Paşanın hayatından hiç eksik olmayacaklar.

O gün İsmet Paşanın başka işi varmış, Kurucu Meclise gitmeyecekmiş. Öğleden sonra telefon gelmiş, İsmet Paşayı acele Meclise çağırıyorlarmış. Hadiseyi söylemişler de: Bir takım CH.P.'li Kurucular bir takrir vermişler, yargıçlar arasında 147'lerin tasfiyesine benzer bir tasfiye istiyorlarmış. Bunun hissî havası da Mecliste yapılmış, onun için bir oylama takdirinde akılların değil de hislerin hakim olması ihtimal dahiline girmiş. Anlaşılmış ki patavatsızlığı ancak İsmet Paşanın önleyebileceği ortamın içine düşülmüş. Aklını başında tutan C.H.P.'liler "İmdat!" diyorlarmış.

Hadise, Anayasanın ikinci müzakeresinin sonunda patlamış. Tasarının tamamlanmasına dört madde kalmışken ve "Eski organ, kurum ve kurulların durumu" hakkındaki geçici bir madde müzakere edilirken 85 imzalı bir takrir verilmiş. 85'lerin büyük çokluğu tabii C.H.P.'liymiş ve başı da Ratip Tahir Burakla Sırrı Atalay çekiyormuş. -Bu Sırrı Atalayı hiç anlayamamışımdır. O kadar iyi niyetli, mert ve samimî bir adam, fakat o kadar yanlış fikirlerin kör savunucusu ve maksatlıların gönüllü âleti!-. Takrirde yargıçlar arasında Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından en geç dört ay içinde geniş bir tasfiye yapılması isteniliyormuş. Ratip Tahir Burak kürsüye gelmiş, geçmiş devirde bir takım yargıçların gerek kendisine, gerek başkalarına yaptıklarını, nasıl taraf tuttuklarını, nasıl Menderesin kulu gibi davrandıklarını anlatmış, gözleri bile yaşartmış. Çektiklerini, bunların çektirdiklerini dile getirmiş. Canlı misaller vermiş. Teklif hakkında müzakere açılması oya konmuş, Meclis bunu kabul ederek temayülünü belirtmiş. Tabiî itiraz edenler olmuş ama onlar muallâkta kalmışlar. Anayasa Komisyonu bakmış ki iş sarpa sarıyor, hemen mühlet istemiş. İşte, İsmet Paşaya bu sırada haber salınmış.

İsmet Paşa derhal Meclise koşmuş. O sırada herkes kulisteymiş. Teklifin taraftarlarıyla aleyhtarları âdeta boğaz boğazaymışlar. Tartışmalar yer yer el şakalarına kadar gidiyormuş. İsmet Paşa, yanında Aksalla birlikte grupların arasına girmiş ve böyle bir karakuşî tasfiyenin, her hangi bir tasfiyenin şiddetle aleyhinde vaziyet almış. Demiş ki:

"— Dün ve daha evvel yapılan tasfiyelerin hiç bir faydası olmamıştır. İrsan karakteri bulunduğu kaba göre şekil alır. Eğer böyle bir

tasfiyeye girişilirse memlekete zarar gelecektir. Memlekette hiç emniyet kalmayacaktır."

İsmet Paşa tabiî, başta itirazlarla karşılanmış. Tasfiyenin samimi bir taraftarı şöyle demiş:

"— Efendim, bu adamlar ben D.P.'nin savcısıyım, ben D.P.'nin hâkimiyim, demiştir. Suçları bu derece açık olanlar vardır."

İsmet Paşa derhal mukabele etmiş:

"— Adam damgalı, adam fena. Bugün ne olduğuna bakmadan intikam mı güdüyoruz? Bunun hiç bir faydası yoktur. Bana elli yıldan beri böyle bir tatbikat gösterili ki muvaffak olmuş bulunsun. Diyelim ki tasfiye yaptınız. Dört ay zarfında tasfiye edileceklerin dosyaları ele alınacak. Türlü garaz, türlü iftira, türlü şikâyetler ve şahsi hesaplar alabildiğine işleyecek. Diyelim ki tasfiyenin yüzde sekseninde haklı, yüzde yirmisinde haksız oldunuz. Bu yüzde yirminin günahı, ötekinin asla kefareti olmaz. Bu adamların çoğu türlü şiddet kanunları karşısında bu şekilde hareket etmiş olamazlar mı? Bakalım adamın hareketi kanunlardan mı, yoksa siyasi kanaatlerinden mi? Nasıl ayıracaksınız, bunu?"

Temsilciler Meclisi bu kulis kampanyasından sonra tekrar toplanmış. İsmet Paşaya:

"— Netice ne oldu?" diye sordum.

"— Ne olacak, reddedildi. Ama 110 oya karşı 59 oy çıktı.." dedi.

"Maskaralar"a hiddeti, bunların en son iki tasfiyenin, Eminsularla 147'lerin nasıl tepki yarattığını, bu işlerin nasıl haksızlıklara yol açtığını görmeye yanaşmamalarıydı.

"— Sanki nasıl yargıçların, Yargıtay yargıçlarının bulunduğunu ben senden bilmiyormuşum.." diye söylendi.

Hadise, İsmet Paşanın nazarında bir prensip meselesiydi. "Maskaralar"a kızgındı ama, zaferin kendisinde kalmış olmasından dolayı da memnundu. Zaten dünyada İsmet Paşayı, geç de gelse, bileğinin hakkı olan bir zaferden daha fazla hiç bir şey sevindirmez.

Müşkiller bununla da bitmedi. Anayasa Kurucu Mecliste tamamlanmıştı ama bunun M.B.K.'nin de tasvibinden geçmesi lâzımdı. Komite tasarıyı uzun uzun inceledi ve üzerinde bir çok tadil yaptı. Metin tekrar Meclise geldi, Meclis bu tadillerin kısmı azamını reddetti. Tesbit edilen usule göre bir ortak komisyonun kurulması lâzımdı. O kuruldu. Bu sırada İsmet Paşa ve arkadaşları Komitedeki sağduyu sahibi üyelerle temas halindeydiler ve pişmiş aşa soğuk su katılmasını önlemeye çalışıyorlardı. Bunda muvaffak da oldular, Zira ortak komisyonda M.B.K. temsilcileri fazla ısrar etmediler, Anayasa esas ruhuna uygun şekilde Referanduma sunulacak halini aldı.

İşte, 6 Hazirandaki "Saray Darbesi" böyle bir ortamda ve bütün bunlardan sonra patlak verdi.

Bu, 6 Haziran Hadisesi, şimdi enflâsyonu bulunan hatıra yazarlarının yazdıklarında bahis konusu edilmiştir. Fakat yazarlar bir devri anlatmaktan ziyade o devirdeki marifetlerinde kendilerini haklı çıkarmak, savunmak gayesini güttüklerinden bunun gerçekte ne olduğu anlaşılmış değildir. Bu gerçekte, tam bir "Saray Darbesi" idi. Yani hadiselerin gelişmesinde, alacağı istikamette bir tesir sahibi değildi. -Zira tarafların ikisi de aynı tezi kendi tezleri olarak söylüyorlar, ikisi de, karşı tarafı karşı tezin şampiyonları olarak ilân ediyorlardı-. Sadece, kudretin saray içinde el değiştirmesinden ibaretti.

Önce, hadiseyi anlatayım. 1 Haziranda Bakanlar Kurulunun bir kararıyla Hava Kuvvetleri Komutanı Korgeneral İrfan Tansel bu görevinden alındı ve Washington'daki Türk Askerî Müşavir Heyeti Başkanlığına tâyin edildi. Tanselin yerine vekâleten, Birinci Hava Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral Süleyman Tulgan getirildi. Bir hafta sonra yeni bir kararname çıktı. İrfan Tansel tekrar Hava Kuvvetleri Komutanlığına atanıyordu. İki kararnamenin de altında Devlet Başkanı ve Başbakan Cemal Gürselin imzası vardı. Birinci kararnameyi Ankara göklerinde jetlerin -bilhassa Çankaya Köşkü üstünden- alçak uçuşları takip etti. İkinci kararnameden sonra ise Gürselin havacı başyaveri Albay Ağası Sen emekliliğini istedi, Ankara Komutanlığından alınan Cemal Madânoğlu M.B.K. üyeliğinden istifa etti, bir kaç gün sonra da Ordunun üst kademelerinde bazı değişiklikler yapıldı: MÜlÎ Savunma Bakanı Muzaffer Alankuş emekli oldu, Kara Kuvvetleri Komutanı Celâl Alkoç emekli oldu ve yerine Genel Kurmay İkinci Başkanı Korgeneral Muhiddin Önür getirildi. Deniz Kuvvetleri Komutanı Koramiral Zeki Özak oradan ayrıldı, yerini Tümamiral Necdet Urana bıraktı. Hava Kuvvetlerinden de bir çok komutan ve yüksek rütbeli subay emekliye sevkedildiler.

Hadisenin içyüzü bu basit hikâyenin herkese anlatabileceği açıklıktadır: Cemal Gürsel Türk Silâhlı Kuvvetlerini temsil ettiğine inandığı bir grupun tesiri altında bir hareket yaptı, fakat Türk Silâhlı Kuvvetlerindeki öteki

grup daha ağır bastı, kuvvetin kendi elinde olduğunu ispatladı, bunun üzerine Gürsel birincileri bıraktı ikincilerin şartlarını kabul etti ve ikinciler birincilerin kellelerini değil ama yıldızlarını istediğinden bu yıldızlan onların ayakları altına attı. Ancak bu şekilde davranmakla Gürsel kendi fiilî hakimiyetine de son vermiş oluyordu. Nitekim Yassıada kararlarının infazı meselesinde de, inisyatif Gürselin elinde olmayacak ve Gürsel, baştan itibaren aleyhinde olduğu, aleyhinde kalacağını İsmet Paşaya temin ettiği bir şeklin gerçekleşmesini önleyemeyecek, önlemeyecektir.

Bu iki grup nasıl teşekkül etti? Hareketin temelinde yatan, karşılıklı güvensizliktir. 14'lerin tasfiyesinden sonra M.B.K.'nde bir takım üyeler, ellerinde kuvvet bulunan başka üyelerin kendilerine de aynı muameleyi yapabileceği endişesiyle dışardan, askerî birlik komutanlarından destek aradılar. Korktukları arkadaşları Ankara Komutanı Cemal Madanoğluyla Mubafas Alayı Komutanı Osman Köksaldı. Bu desteği sağlayanlar da daha sonra kendi aralarında birleştiler ve M.B.K.'nin kendileri hakkında bir tasarrufta bulunamamasının çaresini bunda gördüler. Gürselin etrafında bir grupla Silâhlı Kuvvetler Birliği adını alan bir başka grupun kurulmasının gerçek şekli budur. Fakat böyle her halde olduğu gibi iki taraf da kendisini bir güven ihtiyacının değil, bir idealin etrafında birleşmiş görüyordu.

Ben o günler bu iki grupun iki hareketli ve faal mensubuyla yakın görüşüyordum. Bir tanesi Ağasi Şendi. Cumhurbaşkanının Başyaveri bir gün beni görmeye, Akise geldi. Önce sandım ki kendisini Gürsel göndermiştir ve gene İsmet Paşayla ilgili bir mesaj vardır. Öyle değildi. Ağasi Şen kendiliğinden gelmişti. Bir yazısı vardı, acaba bunu Akiste yayınlar mıydık? Tabiî, imzasını mahfuz tutarak. Akisin tesirini biliyordu, fikrinin Akiste yer almasını istiyordu. Yazı ilgi çekici bir yazıydı. O hafta benim başyazımın yerini ona verdik. Bu, bir dostluğun başlangıcı oldu.

Ağasi Şenin endişesi vardı. Komitenin bazı üyeleri Orduyu politikaya karıştırmanın hevesi ve çabası içindeydiler. En ziyade şikâyet ettiği kimselerin başında Mucip Ataklı geliyordu. Hava Kuvvetleri Komutanı Tansele çengel atmışladı. Niyetleri, demokratik rejime geçilmesini engellemekti.

Öteki gruptan ahbabım, o sırada İstanbulda 66. Tümene komuta eden Faruk Güventürktü. Zaman zaman tümeninde veya Küçükçekmecedeki meşhur kebabcıda birlikte yemek yiyorduk, bana dertlerini söylüyordu. Gürselin etrafında bir çevre teşekkül etmişti. Bu çevre Orduyu politikaya karıştırmanın hevesi ve çabası içindeydi. En ziyade şikâyet ettiği kimselerin başında Madanoğlu ve Köksal geliyordu. Bunlar Kuvvetli Adam olmanın peşindeydiler ve niyetleri demokratik rejime geçilmesini engellemekti.

İki grup da birbiri hakkında tamamile aynı ithamı yaptığı için bundaki haksızlığı görüyor ve kendilerine söylüyordum. Fakat ithamların temelinde şahsî hisler yattığından kimseyi ikna etmek kabil değildi ilk darbeyi, Ağasi Şenin yardımıyla Gürseli ikna eden birinci grup yaptı. İkinci grup buna şiddetli tepki gösterdi, çünkü o günler elde bir "tasfiye listesi" dolaşıyordu. Bu listeyi Güventürkte gördüm ve tabiî listedeki isimlerden biri de kendisine aitti. İlk kuvvet denemesi başarı kazandığı takdirde listedekiler tasfiye edilecekler, Madanoğlu ve arkadaşları kendilerine göre bir ordu kurup duruma kayıtsız şartsız hâkim olacaklar, M.B.K.'ni de dağıtacaklardı.

Aslına bakılırsa, fikir gerçekten de buydu. Ama Madanoğlu ve arkadaşları bunu, kendilerince, seçime bir an önce gitmek için yapacaklardı.

İkinci grup, birinci grupun tasfiyeye Tanselle başladığını görünce elindeki bütün kuvvetleri harekete geçirdi. Ağasi Şen ve arkadaşlarının iddiası, kendi zincirlerindeki zayıf halkanın Gürsel olduğudur. Onlara göre eğer Gürsel dayatabilseydi zaferi kazanabilirlerdi. Benim bildiğim Gürselin, Çankaya üzerinden jetler uçmaya başlayınca ürktüğü, kendisine verilen ültimatomu kabul ettiğidir. O akşam M.B.K. üyelerini Köşke, yemeğe davet etmiş. Orada, Tanseli tekrar Hava Kuvvetleri Komutanlığına getireceği sözünü dramatik bir hava içinde vermiş. Böyle olunca, ikinci grup bir tasfiye hareketine girişti ve bu sefer o, kendine göre bir ordu yaptı. Halbuki bir süre sonra bu orduda yeni ihtilâflar ve gruplaşmalar olacak, bir takım karacılarla havacılar ayrılacaklar, arkadan havacıların kendi aralarında da patırdılar kopacaktır.

Kendine göre bir ordu, kendine göre bir ordu.. Bu, 1960'dan itibaren çok kimsenin başını yiyen bir heves oldu ve eğer memleketin başına ciddi, kanlı dertler açmadıysa bir talihin neticesi olarak açmadı. Türkiyede kimsenin "kendine göre bir ordu" yapmaya muktedir bulunmadığı acaba bugün anlaşılmış mıdır, şüphe ederim.

İsmet Paşa "Saray Darbesi" dediğim bu hareketi köşesinden, sakin takip etti. Onun da

iki gruptan görüştüğü kimseler vardı ve bunlar Ağasi Şenle Faruk Güventürkün bana söylediklerini ona da söylüyorlardı.

İsmet Paşaya 5 Haziran akşamı Kemali Beyazıt geldi. Onunla birlikte Aksalın evine gittiler ve orada durumu değerlendirdiler. İki taraf da Orduya politika karıştırmamanın ve demokratik rejimi biran önce kurmanın Şampiyonluğunu yapıyorlardı. Bu vaziyette İsmet Paşanın taraflardan birini tutması için sebep yoktu. Ertesi gün Rauf Bayındır İsmet Paşadan randevu istedi ve Madanoğlundan haber getirdi. Madanoğlu Komitede, neredeyse, iktidarı İsmet Paşaya bırakıp gitmeyi savunduğu iddia edilecek kadar "C.H.P."li diye söyleniyor, hattâ bu yüzden hücumlara uğruyordu. İsmet Paşayla vasıtalı münasebetlerinde de daima dikkatli ve muhabbetti olmuştu.

Bunları konuştuğumuz bir akşam İsmet Paşa görüşünü bana şöyle anlattı:
"— Orduyu politikaya karıştırmak hevesinde olanların daima, ellerinde hazır bir hareket sebebi vardır: Karşıda bir grup Orduyu politikaya karıştırmak istemektedir, onlar' buna mani olmak için ortaya çıkmaktadırlar! Bu hep, böyle olagelmiştir."

Parti Meclisi bu hadiselerden bir kaç gün sonra, 10 Haziranda toplandı. Orada, Ordunun Cemal Gürsele karşı vaziyet alması meselesi görüşüldü ve C.H.P.'nin bir taraf tutmasının doğru bulunmadığı tezi benimsendi. Parti Meclisi bittiği gün Aksal yeni haberler getirdi. İki gruptan iki kişiyle, Ağası Şenle ve Ekrem Acunerle konuşmuştu. İkisi de durumu kendi açılarından söylemişlerdi. Anlaşılıyordu ki konulan ilk teşhisler, anlattığım teşhisler, doğrudur.

Aynı gün, İsmet Paşayı Selim Sarper ziyaret etti. Sarper daha ziyaretinin başında, bunu Cemal Gürselin bilgisi tahtında yaptığım söyledi. Vaziyet hakkında bilgi verdi Cemal Gürsel Orduda yeni bir teşkilâtlanma olduğunu öğrendikten sonra bunu dağıtma teşebbüsüne geçmiş, fakat üstesinden gelememiş Ancak, başka endişeler! de varmış. Kasım Gülek Gürseli ziyaret etmiş ve İsmet Paşadan menfi bahsetmiş, Gürsel pirelenmiş. Sarper, "Sizden müsbet bir vaad götürebilir miyim?" diye sordu. Tabii, iş gene Cumhurbaşkanlığı işiydi. Gürsel bu konuda çocuk gibi ısrarlıydı. İsmet Paşa böyle bir vaadin götürülmesin kabul etmedi,

Gene aynı gün. Cemal Paşadan bir başka mesajcı geldi: Behçet Kemal Çağlar. Çağlar, Gürselin İsmet Paşayı görmek stediğini bildiriyordu. İsmet Paşa "Aaa, tabiî. Görüşürüz.." cevabını verdi. Biraz sonra Başbakanlıktan ertesi gün saat 11 için randevu verildi.

İsmet Paşa 18 Haziranda Başbakanlığa gitti. O Başbakanlığa girerken Tansel Başbakanlıktan çıkıyordu. Gürsel konuşmada İsmet Paşaya 6 Haziran Hadisesinin kendisine göre izahını yapmış. Bu konuşma hakkında İsmet Paşanın kendi acendasına düştüğü not şudur: "Saat 11'de Başbakanlıkta Org Cemal Gürselle görüştüm. Ordudan şikâyet etti. Sükûnet bulmuş. Ram olmuş."

Gürsel, yüreğindeki Cumhurbaşkanlığı konusunu açamamış.

Bu ziyaret İsmet Paşanın Gürsele fena halde kızmasına yol açan bir patavatsızlığa da vesile verdi. İsmet Paşa Başbakanlıktan çıkarken gazeteciler etrafını sarmış, İsmet Paşa hiç bir şey söylememiş. Arkadan Gürsel çıkmış. Gazeteciler ziyaret hakkında sual sorunca hazret ne buyurmuş, dersiniz? Demiş ki :

"— Sıhhatimi merak etmiş de, onun için geldi!"

İsmet Paşa ertesi gün bu, kendisi aleyhinde bin türlü küçük düşürücü tefsire sebep olan sözleri gazetede okuyunca adamakıllı içerledi ve :

"— Hani şeytan diyor ki.." diye söylendi.

Ama Allahtan İsmet Paşa, şeytana fazla uyan bir adam değildi.

Gelecek Yazı

Eğer seçimin neticesi tahmin edilseydi seçim yapılmayabilirdi

fer bir âfâki "Grup" lâfıyla yetiniliyordu. Grupta böyle bir bildiri kararı alınmamıştı ki.. -Alınamazdı da, zira hadise Grup toplantısından sonraydı-. Kimler toplanıp bu bildiriyi hazırlamışlardı, meçhuldü. Bildiriciler kimliklerini bildirmekten çekinmişlerdi.

Sonra, "sayın"sız adı ağıza alınmayan Genel Kurmay Başkanının yanında Genel Başkanın adı sadece "İnönü" idi. Hele "Genel Kurmay Başkanına ve CHP'ye yöneltilen sistemli hücum kampanyası" da neydi? CHP böyle bir kampanyanın altında değildi. Genel Kurmay Başkanının şahsının avukatı ise, CHP hiç değildi.

Eee? Nitekim Basın da bunu farketmişti ki meşhur bildiri tek bir gazetede yer almadı.

İnönü, her nevi füturu bırakacak kadar göle dalmış görünen şaşkın ördeklerin hüviyetinden bir an şüphe etmedi. Hazırladıkları broşürü bir başkasına imzalatmaya kal kışırken suçüstü, bileklerinden yakalananlar bunu da yapacak seviyeye düşmüşlerdi.

Bundan dolayıdır ki İnönü, bu hafta bilhassa rejimle ilgili kısımları umumî tasvip gören Bütçe Konuşmasını sadece bizzat hazırlamadı, bunu Feyzioğlu ve takımına göstermedi bile..

Sekizler, bundan da istiskal çıkarmadılar!

Tufana doğru

Bütün bu olaylar sırasında, "Çerkez Ethem 1967" hizbinin bazı militan elemanları başka yeni oyunların da peşindeydiler. Bunlardan biri, hafta içinde ortaya çıktı. Hadise şudur;

Selâhattin Hakkı Esatoğlunun Ulusta yayınlanan "Özgür müyüz?" başlıklı bir yazısı, bazı kişiler tarafından çoğaltılarak ve şahsi görüşleriyle suçlamalar da ekli olarak teşkilâta dağıtılmıştı.

Beyannamelerden bazılarının Genel Merkeze gönderilmesiyle Esatoğlu ve Merkez Yönetim Kurulu durumdan haberdar oldular. Bunun üzerine Esatoğlu yaptığı araştırmada bu beyannameleri kimlerin gönderdiğini tesbit etti. Hafta başındaki Pazartesi günü AKİS muhabirine durumu anlatan Esatoğlu, tesbit ettiği iki şahsı Haysiyet Divanına vereceğini bildiriyordu.

Haftanın başlarındaki **Salı** günü, akşam vakti, Meclisten çıkan bir eski CHP'li samimiyetle ve İnönünün konuşması karşısında gözleri dolmuş olarak şöyle diyordu:

"— Ben bu partide, bir ara Kasımın yaptığı mücadeleden daha seviyesizinin yapılamayacağını sanırdım. Yazık ki yapılabilirmiş ve bunu yapabilecek tıynette kimseler bizim aramızdalarmış!'

Laiklik

Bu da **bir fashing**

Arkadan bakılınca Kırkpınar güreşlerine çıkmış bir pehlivanı andıran, irikıyım, saçları üç numarayla traşlı, yeşil gömlekli, petrol rengi elbise giymiş, ayağı mest lastikli adam, elindeki dosyadan bir kâğıt çıkararak, orta boylu, gözlüklü, görünüş itibariyle merhum Peyami Sefayı hatırlatan 60'lık adama gösterdi:

"— Benim de, Kurultaya bir teklifim olacak" diye konuşmaya başladı ve,

"— Ben, herşeyden önce Diyanet İşleri Reisliğinin, tam mânası ile muhtar olmasını, Orduda bir 'din şûrasının' kurulmasını, lise ve ortaokullardaki din dersleri program» larının müftülükler tarafından hazırlanmasını ve Ordudaki dinî görevlilerin paşalığa kadar terfi ettirilmesini istiyorum!" **dedi.**

Tükenmez kalemle yazılmış önergesinde, isteklerini dört madde içinde toplıyan yeşil gömlekli kravatsız adam, kalın ensesini daha da katmerlettirecek bir şekilde geriye doğru yaylandıktan sonra, etrafında toplanan kalabalığa baktı ve, "Kurultayın yayınlıyacağı tebliğde, bu maddelerin yer alması fena olmıyacak, değil mi?" diye sordu.

Ne var ki, bu parlak teklif sahibine cesaret verecek tek bir kişi çıkmadı. Tam aksine, "Hocam" diye hitap ettiği, gözlüklü, sol elinin orta parmağında akik taşlı koca bir altın yüzük taşıyan yaşlı adam, bu soruya ancak 30 santim ilerisindekilerin duyacağı bir ses tonuyla;

Milliyetçiler Kurultayından bir sahne

Laikliği rafa koyanlar

"— Ben sizin gibi düşünmüyorum, şimdi bunun sırası değil!." cevabını verdi. Fakat kalın enseli adamın bu parlak tekliften öyle kolaylıkla vazgeçecek biri olmadığı, aralarında geçen şu konuşmadan anlaşılıyordu:

"— Bugün din adamları da, üniversiteler gibi muhtar bîr teşkilâta bağlanırsa fena mı olur?"

"— Elbette olmaz. Yalnız, Anayasada buna yer yoktur."

"— Neden Askerî bir din şûrası nın kurulmasının yeri olmadığını söylüyorsunuz, anlıyamadım Hocam?"

"— Bu teklifler, sivri teklifler3ir. Bunlardan kaçınmamız gerekir. Sivri teklifler reaksiyon yaratır. Halbuki bizim şimdi yapacağımız, yavaştan ve alttan hareket etmek, kimseyi ürkütmeden, hedefe var mak olmalıdır. Onun için, beni dinlerseniz, Kurultaya bu önergeyi ver meyin derim."

"— Ama, biliyorsunuz, galiba De nizlide olacak, gazete de yazdı, -evet Sabah gazetesinde okudum-, bir subay çıkmış, caminin minaresini yıktırmış. Böyle şey olur mu?"

Yukardaki sahne, bu haftanın başında, Pazar günü, saatlerin 12.45'i gösterdiği sırada, İstanbul Belediye sarayının Meclis Toplantı salonunun kapısında cereyan etti. AKİS muhabirinin sadece kulak kabarttığı bu konuşmacılardan kalın enseli, pehlivan yapılı olanının, "Milliyetçiler Büyük Kurultay Başkanlığına" başlığını taşıyan önergesinde attığı imzadan kim olduğu anlaşılabildi: Sakarya Şehri Komünizmle Mücadele Derneği Başkanı!..

Muhatabı ve kendisine "hoca" diye hitap edilen gözlüklü zatın da kimliğini, orada bu konuşmayı dinliyen, bozkurt rozetli bir genç açıkladı: Eski Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. A. Nihat Tarlan!..

Bir profesör ve bir komünizmle mücadele derneği başkanının, ilk defa olarak böyle bir yerde karşılaşıp "memleket meseleleri" üzerine sohbet etmelerine, üç gün içinde üç ayrı yer değiştiren "Milliyetçiler Büyük Kurultayı" fırsat verdi. CKMP'li gençlerin hâkimiyeti altında bulunan, fikirlerini Kudretli Albaylarından alan MTTB yöneticilerinin parlak buluşları sayesinde, 373 dernekçatma dernek ve kuruluşun sözde temsilcileri ile meydana getirilen bu Kurultayda -neden kongre değil belli değil-, kalın enseli şahıs delege olarak, profesör ise "Türkiyede din buhranını anlatmak" üzere bulunuyordu.

İlk gün, MTTB binasında, yanyana getirilmiş masaların etrafında toplanan ve CKMP'nin malûm "Allah Türkü Korusun" sloganının ışığında -bu slogan büyük bir beze yazılarak, İtfaiyenin yardımı ile salona astırılmıştı- çalışmalarına başlıyan bozkurtlu milliyetçilerin, saat ler ilerledikçe titremeye başladıkları görüldü. Delegelerin gönüllerindeki iman ateşinin İstanbuldaki soğuğa yetemiyeceği hemen anlaşıldığından, Türkiyede ilk defa tertiplenen bu milliyetçi büyük kurultay, yeni bir sıcak yer bulma umuduyla dağıldı. Ve yüzbinlerce liralık -geçen yıl 1 milyon liraya yakın- bir gelir elde etmelerine rağmen, MTTB binasının kaloriferlerini yakmaya güçleri yetmiyen yöneticiler ertesi gün, milyonerlerin kasalarından geçinen mukaddesatçı "İlim Yayma Cemiyetinin" salonuna sığınmakta karar kıldılar.

Ne var ki, burası hem sapa, hem de ilgi çekici bir yer olmadığından, Belediye Sarayının konforlu - kubbeli büyük Meclis toplantı salonuna talip olundu. Şimdiye kadar bir-caz şarkıcısı olarak bilinen İlham Gencerin dikkati çeker biçimde yol göstericiliğini yaptığı bu Büyük Kurultay, nihayet haftanın son günü, öğleden sonra Belediye Sarayının salonuna kavuşabildi.

373 dernek, sendika ve cemiyet delegesinin katıldığının bildirilmesine rağmen, ancak sayıları iki elin parmak sayısını geçmiyen bazı komünizmle mücadele derneği şubelerinin temsilcileri dışında belirli hiçbir kuruluşun katılmadığı bu garip Kurultay, gerçekte, ciddiyetten çok uzak bir kalabalık olduğundan, başta basın olmak üzere hiç kimsenin ilgisini çekmedi.

"Ülkü ve Kültür Birliğine **doğru!"**

Kudretli Albayın ünlü "Ülkü ve Kültür Birliği" tasarısını gerçekleştirmek amacıyla düzenlenmiş intibaını hemen uyandıran bu kurul tayda geçen olaylar ve yapılan konuşmalar, güldürü yazarlarına uzun süre konu olacak nitelikteydi:

"İç meseleler" adı altında 6 profesör, 2 doçent, 1 asistanla birçok delegenin ipe-sapa gelmez konuşmalarında, sık sık Kurandan âyetler okundu, okulların ahlâk buhranı içinde oluşundan dem vuruldu ve saatler, incir çekirdeğini doldurmıyacak konuların tartışılmasıyla eriyip gitti. İkinci gün ise, AP içindeki aşırı sağcıların lideri Saadettin Bilgiçin gelişi ve gidişi görülmeye değerdi. Kendisine konuşmak için söz vermiyen ırkçı delegeler, âdeta "içimizde ne işin var?" dercesine yüzüne bir tuhaf bakmakla yetindiler. Aslında, komünistler kadar -hattâ daha fazla- masonlara çatan konuşmacıların en büyük hedeflerinin, açıkça ifade edilmemekle beraber, Demirel olduğu, toplantıyı on dakika izliyenlerce hemen anlaşılabilirdi. Nitekim, Doç. Dr. Nurettin Topçunun bir saate yakın yaptığı konuşmasında, alkış toplıyan cümleleri genellikle, masonlara şiddetle hücum eden cümleler oldu.

"Masonlar, mânevi sefaletimizi istismar etmektedirler" cümlesi tezahürata vesile olurken, "Dünyamızın gerçek ve mutlu sultanları bir avuç yahudidir" sözleri, "kahrolsunlar" nidalariyle karşılandı. Hele Topçunun, komünistler hakkında alınacak kararın, masonlar hakkında da alınmasını teklif ettiği sırada alkış sesleri, son dereceyi bulmuştu.

Bu kurultaya göre, Türkiyede dejenere olmamış tek bir müessese yoktu. Hepsi islâmiyetin aleyhine çalışan, toplumu mânevi sefalete sürükleyen kişilerle dolmuştu!. Millî Eğitim, gerçek hüviyetini kaybet miş, yabancı eğitimi veren bir müessese olmuştu!.. Onlarca, "yakın bir gelecekte Türkiyede türk mektebi olmıyacaktı".

Ya üniversitelerin bugünkü durumu neydi?.

Bu konuda en parlak fikir gene Doç. Nurettin Topçudan sâdır oldu:

"— Üniversiteler lâğvedilerek, millî haritanın başında millî bir üniversite kurulmalıdır."

Basın mı?

"— O zaten zenginlerin, büyük patronların kalemi olmuştur!"

Bu ve buna benzer nice kararların alındığı festival - kurultay, son gün geç vakte kadar devam etti. Yalnız, saatler 19'u gösterdiği sırada, bazı sakallılar, aşırı sağcılar ve CKMP'lilerin dışında, aklı başında hiç kimsenin salonda kalmadığı görüldü.

Zira, zırva dinlemenin de bir haddi vardı!

Bizimle istediğiniz gün New York'a aktarmasız uçabilirsiniz. Roma ve Paris'te bir müddet kalıp vakit geçirmeniz de elinizdedir.

Tereddüt etmeyiniz... New York'a aynı uçakla aktarmasız yegâne servis bizdedir. Öğle üstleri başlıyan uçuşlarımız herkes için en müsait saattedir. Haftada on sefer yapan uçaklarımızdan birini seçerek, aynı günün akşamı New York'a varabilirsiniz.

Aceleniz yoksa... ilâve ücret ödemeden arzu ettiğiniz Avrupa şehrinde bir müddet kalabilirsiniz. Seferlerimizden üçü Roma ve Paris üzerinden, yedisi ise Belgrad, Viyana, Münih, Frankfurt ve 3-dra yolu ile yapılmaktadır.

İşte bir hakikat daha: Pan American, Birleşik Amerika'ya diğer herhangi bir havayolundan fazla sefer yapmaktadır.

Bizimle uçunuz. Atlantik aşırı tarifemiz hiçbir zaman bu derece ehven olmamıştır. Yolculuk esnasında mükemmel servisten ve Paris'in meşhur Maxim's lokantasının hazırladığı nefis yemeklerden büyük bir zevk duyacaksınız.

Fazla bilgi için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz:

İstanbul : Hilton Methali, Tel: 47 45 30
Ankara : 53 Atatürk Bulvarı, Tel: 12 11 20
İzmir : İzmir Palas Oteli, Tel: 33 4 72
Adana : Agba Oteli, Tel: 1501

Dünyanın en tecrübeli havayolu

ATLANTİKTE BİRİNCİ — PASİFİKTE BİRİNCİ
LÂTİN AMERİKADA BİRİNCİ — DÜNYA TURUNDA BİRİNCİ

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Bütçe

Yeni hava

TBM Meclisinin üyelerini her yıl ayni sıkıntılı biçimler içinde bekleyen tartışmalar vardır. Bu tartışmalar, Meclisin Bütçe ve Plân Komisyonlarında başlar, Senatoda ve Millet Meclisinde sürüp gider. Sıkıntılı olmasının sebebi, Bütçe Kanunu tasarılarının ard arda sıralanmış uzun rakam listelerinden ibaret olması ve bu rakamlan doğru dürüst okuyup gerçek anlamlarını kavrayabilecek politikacıların sayısının çok az olmasıdır.

Bu sıkıntılı tartışmalara bu yıl yeni bir hava getirildiğini söyliyebiliriz. Bütçeden, paradan, maliyeden ve bunlara ilişkin problemlerden hiç haberi olmayan bir politikacıyı Maliye Bakanı yaptınız mı, konu elbette ki renklenir, eğlenceli bir hal alır. Balıkesir avukatlarından Cihat Bilgehanın Maliye Bakanlığı işte böyle bir Bakanlık. Üstad, bilmediği konularda konuşan her insanın durumuna düşmekten bir türlü kendisini kurtaramamakta ve her ağzını açıştа yeni yeni inciler saçmaktadır.

1967 yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Senato Genel Kurulunda tartışılmaya başlanması ile birlikte, aslında Bakanlığın teknik elemanlarının hazırladığı tasarıyı savunma zorunda kalan Bakanın durumu cidden görülmeye değerdi. Bilgehanın, tasarının neler getirdiğini ve neleri amaç edindiğini bilmesine imkân olmadığı gibi, Süleyman Demirel de bu çiçeği burnunda Maliye Bakanına, savunulması çok güç meseleler yaratmakta adetâ gizli bir maksat güdüyormuşçasına davranmaktan da geri kalmamıştı. Bütçe müzakelerinin başlaması ile, zam furyasının açığa vurulmasının ayni günlere rastlaması, maliyeden anlamayan Maliye Bakanını iktisat ve maliye ile hiçbir ilgisi olmayan cevherler ortaya atmaya zorlamıştır.

Bütçeyi bir kenara bırakarak, son zamları savunmaya kalkan Bilgehan, bu zamların hayat pahalılığına sebep olmayacağını söylemek gibi bir garabete düşmüştür. Bakkal Mehmet Efendiye kadar herkesin günlük hayatında görüp yaşadığı bir gerçeği gizlemeye kalkışmak ve bunu yaparken de, Maliye Bakanlığı sıfatından güç almak, akılla izah edilir şeylerden değildir.

İktisat ilminin en basit gerçeklerinden biri, ayrı ayrıymış hissini veren birçok iktisat müesseselerinin bileşik kaplarda olduğu gibi, birbirleriyle sıkı sıkıya ilişkili olmasıdır. Fransız iktisatçılarının "repercussion" dedikleri, bizim "sirayet" diye çevirebileceğimiz bir gerçek vardır: Herhangi bir mal veya ücret, küçük de olsa bir değişmeye uğrarsa buna bağlı olan diğer bütün mallar ve ücretler ayni değişiklikten etkilenirler. Sözü edilen değişiklik fiatların artması şeklinde olursa, önce fiatı artan malın benzerlerinden başlamak üzere, diğer bütün malların fiatları da belirli bir ölçüde artış kaydeder. Bunu önlemeye imkân yoktur. Bazı konularda mallarının fiatlarını kendileri tâyin eden kimseler, önlerine çıkarılan fiat artışlarının yükünü omuzlamak istemeyecekleri için, bunu münasip biçimde başkalarının omuzuna aktarmak gayretiyle kendi mamullerinin fiatlarını derhal arttırırlar.

Zamlar

Söz gelişi, şekere yapılan zamlar, ayni ölçüler içinde yayılarak, şekerden yapılmış bütün mallara sirayet edecek, içilecek tek bardak çaydan, şekerleme ve çikolata fiatlarına kadar her mal, bu zam grafiğini pek yakından izleyecektir. Ayni mantık, gaz, benzin, çimento, kömür, tekel mallan gibi zamma uğramış bütün konularda geçerlidir. Gerçek bu olunca, "zamlar hayat pahalılığı getirmeyecektir" diyen Maliye Bakanına kim inamı?

Memurların, işçilerin, emeklilerin ,dar gelirli aydınların ve ürettiklerini aracılar yüzünden yok pahasına elden çıkaran köylülerin, bu zamlardan etkilenip tedirgin olmamalarına imkân yoktur. Ama Balıkesirli Avukat Bilgehan eğer, zamlarla meydana gelen yeni durumun yarattığı hayat pahalılığından bazı kimseler rahatsız olmıyacaklardır demek istiyorsa, o başka!..

Bilgehanın kastettiği kimseler, zamların ağırlığını yüklenmeden, bunu, yoksul ve desteksiz kütlelerin omuzlarına yıkma gücünde olanlardır. Bu bir avuç insanı rahatsız etmiyecek hayat pahalılığının, büyük halk kütlesi için ne anlama geldiğini tartışmaya bile yer yoktur.

İşte, Bütçe ve Plân Komisyonu ile, Senatoda görülen komiklikler Şubatın 28 inci gününe kadar Millet Meclisinde de sürüp gidecektir. Birçok milletvekili, grup sözcülerinin ardından söz alarak, kendi kişisel görüşlerini açıklama perdesi arkasında "seçmene selâmlar" gönderecektir. Rakamların sıkıcı havasında bunalanları ise, Meclis kulisinin rahat koltuklarında içilecek sayısız kahve ve çay oyalıyacaktır.

Bu arada, Bilgehan ve benzeri politikacılar da, iktisat ilmine yeni buluşlar getirmede görülmemiş rekorlar kırmaya herhalde devam edeceklerdir.

İşbirliğine Çağrı

Dr. Reşat TİTİZ

Uluslararası politika başdöndürücü bir hızla gelişiyor. Çok yönlü olan bu gelişmenin başında:, şimdiye kadar ağırlık merkezinin Avrupada bulunduğunu bildiğimiz dünya politika çekişmesinin Asyaya, daha doğru bir deyimle, Güney - Doğu Asyaya doğru kayması gelir. Önemli sayılan diğer bir değişiklik ise, ısrarla uygulanan soğuk savaş anlayışının, Eisenhower - Dulles ikilisinin görüşlerinin dışına çıkarak, yeni bir biçim ve anlam kazanmasıdır.

Politikada hiçbir gelişme ve değişiklik kendiliğinden olmaz. İnsan müdahalesi her zaman önemli bir etken olarak orta yerdedir. Sözünü ettiğimiz gelişme ve değişmelerin kendiliğinden meydana gelmediği, böyle bir sonuca ulaşabilmek için, yeryuvarlağının hemen her noktasında sonu gelmez uğraşılara ihtiyaç duyulduğu ayrıca belirtmeyi gerektirmeyecek bir gerçektir.

Diğer bir gerçek de, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının bu konuda oynadığı ve oynamakta olduğu büyük rolün öneminde toplanıyor. Bu konuda birleşmeye cek kimse yok gibidir sanırız. Çünkü, Birleşmiş Milletlerin, özellikle Genel Kurul toplantıları bu bakımdan, bütün milletlerce büyük bir forum gibi kullanılmakta ve pek önemli kararların alınmasına aracılık etmektedir. Alman kararların dünya barışının ve güvenliğinin sağlanmasında küçümsenmeyecek etkileri, tartışılmayacak şekilde ortadadır.

Bazı öyle konular vardır ki, siyasal sorumluluklan omuzlarında taşıyan hükümetler, bu müstesna konularda kesin kararlara gitmekten kaçınırlar. Bu kaçınmanın altında seçim kaygıları, iç politika zorlamaları, tarihsel gelişimin sürükleyip getirdiği kötü alışkanlıklar gibi çeşitli nedenler yatar. Dünyanın kaderini hızla iyiye doğru değiştirmek isteyen kimseler, bu gerçekleri bildikleri için bazı konuların hükümetlerin dışında bulunan yetkili topluluklar tara» tından -ele alınmasını tercih ederler. Böylece, kestirme yollardan olumlu sonuçlara varılacağını haklı olarak umut ederler.

Son zamanlarda, Türkiyenin de içinde bulunduduğu Avrupa bölgesi İle ilgili Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun yirminci toplantısında alınmış bir kararın olumlu uygulamalarına tanık olmaktayız. Genel Kurulun sözünü ettiğimiz toplantısında Romanya delegesinin sunduğu bir karar tasarısıdır söz açmak istediğimiz konu.

Bilindiği gibi, Birleşmiş Milletler Anayasası başta olmak üzere, şimdiye dek alınmış birçok kararla, dünyanın bütün köşelerini kapsamı içinde tutan ve bölgesel işbirliğini öngören tavsiyeler büyük bir düzenle işlemektedir. Çeşitli alanlarda ve değişik bölgelerde, bu tavsiyelere uyarak kurulmuş sayısız örgüt bulunmaktadır. Anayasamn ayni yöndeki tavsiyelerine uyan Romanya delegesi, Avrupa bölgesindeki işbirliğini güçlendirmek için, Genel Kurula bir karar tasarısı vermişti. Bu karar tasarısına göre, Avrupa ülkelerinin parlâmentoları arasında, bu ülkelerin hükümetlerinin yürüttüğü ilişkiler dışında kalan konularda temaslar kurarak, bölgedeki barışın, güvenliğin ve soğuk savaş döneminden arta kalan yanlış anlaşmaların günümüzün koşullarına uyan sağlam bir zemine oturtulması istenmektedir. Genel Kurulun oybirliği ile kabul ettiği karar tasarısının resmî bir güç kazanmasından hemen sonra, gerekli çalışmalara girişilmiş ve sevinilecek bir gelişme gerçekleştirilmiş bulunuyor.

Romanyanın ortaya attığı bu fikir, bölgedeki diğer bazı ülkeler tarafından derhal benimsenerek, şu anda hazırlık çalışmalarını çok geride bırakan yoğun bir çalışma döneminin başlamasına vesile olmuştur. Bugüne kadar Avusturya, Belçika, Yugoslavya, Danimarka, Bulgaristan, Finlandiya, İsveç ve pek tabii Romanyanın katılması ile meydana gelen parlâmentolararası bir işbirliği grupu kurulmuştur. Demek oluyor ki. Birleşmiş Milletlerin sağlık verdiği bu karar tasarısı etrafında, ülkelerin isimlerinden de anlaşılacağı gibi, siyasal ve sosyal anlayışları birbirinden farklı olan dokuz Avrupalı ülke rahatlıkla toplanmışlardır. Plâtonik bir ilginin çok ötelerine geçen ülkelerin parlâmentoları, kendi aralarından temsilciler seçerek göndermişler ve parlâmentolararası işbirliği grupunun kurulmasını kolaylaştırmışlardır. Bu grupun düzenlediği toplantılarda, bir araya gelen parlâmento üyelerinin mensup bulundukları ülkelerin hükümetlerince ele alınması pek kolay olmayan politik, ekonomik ve diğer konular tartışılarak ortak çözüm ve uygulama yolları bulunmaktadır. Bu yoldan kimsenin inkâr edemeyeceği ve hükümetlerin dışında kalan yepyeni bir güç doğmuş bulunmaktadır.

Yanlış hatırlamıyorsak sonuncu toplantısını 10 ve 11 Eylül günlerinde Belgradda yapan dokuz ülke nin temsilcileri, aynı bölgede bulundukları halde, çeşitli nedenlerle henüz bu işbirliğine katılmamış bulunan ülkelerin parlâmentolarım da ortak çalışmalarına çağırmış bulunmaktadırlar. Açıkça belirtildiği gibi, amaçlan Avrupanın güvenliğinin sağlanması, güvenlik duygusunun yaygınlaşacak sağlam bir temele oturtulması, mevcut bulunan işbirliğinin ve yakınlaşmanın yeni konuları da kapsamı içine alarak gelişmesi olan 9 ülkenin temsilcileri, özellikleri soğuk savaş kalıntılarım temizlemek ve karşılıklı anlayışın doğmasına yardımcı olmak istemektedirler.

Belçika, Danimarka gibi NATO üyesi ülkelerle, İsveç, Finlandiya ve Avusturya gibi daha çok tarafsız sayılan ülkelerin yanında Macaristan, Romanya, Yugoslavya ve Bulgaristan gibi doğu bloku ülkelerinin böyle bir amaçla yanyana gelebilmesine sevinmek lâzımdır. Bu işbirliğinin daha da yaygınlaşması Avrupadaki gerginliği azaltacağı kadar, büyük sapmalar göstermiş bulunan ilişkilerin normale dönmesini de kolaylaştıracaktır.

T. B. M. Meclisinde, yakanda adım saydığımız ülkelerle Birleşmiş Milletler Anayasası çerçevesinde bir bölgesel işbirliğini benimseyecek çok sayıda üyenin varlığım biliyoruz. Bu üyelerin eski alışkanlıklara kendilerini kaptırmadan ve Türkiyeyi hâlâ soğuk savaşın etkileri içinde göstermeye fırsat verecek vesileler yaratmadan bu olumlu hareketin öncülüğünü benimseyeceklerine inanıyoruz.

İyi komşuluk ilişkileri, bölgenin barışı, kültürel alış-verişin yoğunlaştuılmasından bunca söz edilen Türkiyede Avrupa parlâmentoları arasındaki işbirliğine Türkiyenin katılacağı inancına varabilmek için yeterli bütün sebepler vardır.

Tüli'den haberl er

Kır atıma bineyim...

AP'liler Gökdelenin tepesinde "Kır atıma bineyim" şarkısını söyliyerek kuruluşlarının yedinci yıldönümünü kutladılar. Geçirdiğimiz Cumartesi akşamı Ankaranın bu en yüksek gazinosunda AP'li hanımların defilesi vardı. Boncuklu, brokar, altın, lâme tuvaletler ile AP'ye oy veren kadınların değil, oy alanların Gökdelene paralel refah sevi yesini belirten bir defile.. Cazın arkasına yerleştirilen bir Kırat şahlanmayı bırakmış, tırısa başlamıştı artık. Kırata kadehler kaldırılıyor, "Kıratıma bineyim" şarkıları tekrarlanıyordu ama, bu biniciliğin süresi hakkında hiç kimse kesin konuşamıyordu. Süleyman Demirel hasta yatağından kalkıp geldiği için biraz yorgun ve neşesizdi. Nazmiye Demirel etrafa tebessümler saçarak durumu idare etmeye çalışıyordu.

Şarkılar ve danslar arasında dedikodu ve kulis de eksik olmuyordu. Birçok Bakan, milletvekili, senatör baloda değildi. Topaloğlu seyahatteydi, Faruk Sükan, Cihat Bilgehan, Mehmet Turgut, İbrahim Tekin yedinci yıldönümüne gelmemişlerdi. Çağlayangil de Romada olduğu için balonun Bakanlar kadrosu çok azdı. Birçok göz Yüksel Menderesi de boşuna aradı durdu. Menlesin oğlu tezahürattan hoşlanmadığı için gelmemiş diyenler de vardı, bu söze bıyık altından gülenler de... Muhittin Güven Nuri Bayar, İsmet Sezgin, Nizamettin Erkmen grupu balonun durgun bir köşesini teşkil ediyorlardı. Neden bu durgunluk diye merak edenler meraklarım gideremediler. Buna karşılık Senato Başkanı İbrahim Şevki Atasagunun keyfi çok yerindeydi. Alaturka şarkıların, dansların tadım iyice çıkardı. Bn. Atasagun da büyük bir sabırla kocasını seyretti.

Dağda yıldönümü

Şubat ayı mesut olaylar bakımından oldukça zengin. İstanbulun, daha doğrusu Türkiyenin tanınmış iş adamlarından, dedikodu ebediyatına yogist olarak geçen Fuat Bezmen ikinci eşi Emel Bezmen ile ev-

A.P. Balosunda Demirci, Güven ve Ayla Dikmen
"Param! Param! Param!.."

tiliğinin ilk yıldönümünü Uludağda Kutladı. Fuat Bezmeni elinde orkideler ve karanfillerle dağa tırmanırken görenler yogist damatların gelin sahibi de olsalar delikanlılarla yarış edebileceğini düşündüler. Uludağ Otelinin pavyonunda çiçekler ve mumlarla süslenmiş bir masada yogist karı-kocayı -gazete haberlerine göre Emel Bezmen de yogo yapıyor- tebrik için Ayten ve Tar gan Sabis, Çiftçiler, Sabuncular da toplanmıştı. Emel Bezmen beyaz elbisesi, başındaki altın band ile gelin rolünü çok iyi oynadı.

Bir de doğum yıldönümü

Zeki Müren ile birlikte Şato Yazarda şarkılar söyliyen güzel yıldız Ajda Pekkan yirmibirinci doğum yıldönümünü Ankarada Dedeman otelinin rufunda kutladı. Ajda Pekkan ruftaki Üstün Poyrazoğlu orkestrasıyla şarkı söylemekten deha çok hoşlanıyormuş, doğum yıldönümünü de onlarla beraber geçirdi. Dedemanın rufunda Meydan Sahnesi oyuncuları, Ajda Pekkanın Ankaradaki dostları toplanıp sabaha kadar eğlendiler. Programını bitirince bu davete katılan Zeki Müren gecenin 1 numaralı adamıydı. Hiç durmadan espriler yaptı, Ajda ile sarmaş dolaş danslar, öpüşmelerle herkesin ilgisini üzerine çekti.

Ajda Pekkan, Zeki Müren ve Üstün Poyraz
Happy Birthday!

Korkacak ne var ki

CKMP' nin lideri Türkeş ve arkadaşları partililerle birlikte Dedeman oteli salonlarında bir yemek yerken geçen bazı olaylar herkesi şaşırttı. Türkeşin dansözlere ve şarkıcılara allerjisi var galiba, belki de CKMP'nin eski genel başkanı Osman Bölükbaşının şarkıcılar yüzünden çok derde girdiğini bildiği için. Dedeman otelindeki CKMP Balosunda Türkeşin yanına gelip şarkı söyleyen, danseden sanatçılar büyük bir tepkiyle karşılandılar. Hele bir flâş parlayacak diye ödü koptu. Bu kadar korkacak ne var anlaşılır gibi değil.

Vizon modası

İstanbullu ve Ankaralı hanımlar altın ve gümüş modasını desteklerken Itır Yahya ortalığı biraz karıştırdı. Şimdi İsviçrede oturan, aslı türk, kocası yüzünden mısırlı olan bu güzel kadın İstanbulda şerefine tertibedilen- yemeklerden birine minkten bir elbiseyle gelince bütün kadınların gözü faltaşı gibi açıldı. Vizon etol, vizon manto, vizon mayo, hattâ bikiniden sonra vizon elbise modası da başladı, fakat tutacağa benzemez. İstanbullular Itır Yahyayı nekadar pahalı olursa olsun bir hayvan postu içinde pek zarif bulmadılar.

Fashing salgını

İstanbulda Playboydaki fashing eğlenceleri bir salgın halinde bütün İstanbulu sardı. İnsanlar kılık değiştirmeğe, bu değişik kılıklar içinde yeni bir şahsiyet kazanmağa ne kadar hasretmişler meğer! Arap şeyhleri, çarliston delikanlıları, sünnetçiler ile Playboy klübü tam bir festivaldi. Nüfus kâğıdı eskiyenler bile fashing'ten geri kalmadılar. Oryantalde yemek yiyerek fashing'te eğlenenleri seyretmekle tatmin oldular. Fashing güzelleri arasında Suna Sarvanın adı öne geçiyor, kocası İlhan Sarvan ise tam bir playboy rolünde.

Yandı gitti güzel döndü

Ayfer Feray İngiltereye yanık gitti, ama uzun zaman sabretmenin karşılığını aldı. Geçen hafta sonunda değerli aktrisi Yeşilköy hava alanında karşılayanlar eskisinden daha güzel buldular. Haldun Dormen sevgili arkadaşına kavuştuğu için hayatından çok memnundu. Betül Dormen de memnun- olsa gerek. Çünkü Haldun ile ayrılık hikâyelerini geride bırakmak fırsatını buldu. Ayfer Feray şerefine bir yemek vererek eski kocasını ve arkadaşlarını evine topladı, tiyatronun evsahibeliğini yine o yaptı. Yine de ayrılık önlenmiş sayılmaz. Haldun Dormen hürriyetini elde etmeğe iyice kararlı görünüyor.

Moda

Örgünün altın devri

Şık bir kadın, bugün sabahtan akşama kadar, elde veya makinede örülmüş yün takımlar, sveterler, elbiseler, ceket ve mantolar içinde dolaşabilir. Örgünün 1967 de daha çok önem kazanmasının başlıca nedeni, vücuda intibak edişi ve kadının kişiliğini meydana çıkarışıdır. Dünyanın her yerinde açılan örgü atölyeleri, gündelik ve lüks kıyafetlerle, bugün en lüks moda evleri için tehlikeli birer rakip olmuştur. Örgünün bu kadar tutunmasının bir başka nedeni de ekonomik oluşudur. Gerçi maliyet bakımından ekonomik olmıyabilir ama giyim süresi hesaba katılırsa örgü daima kârlıdır. Dolapta asılı duran az giyilen pek çok elbiseye mukabil, örgü, genel olarak, eskiyinceye kadar sevilerek giyilir. Biçimi bakımından kolay demode olmaz ve yumuşaklığı, vücuda sarılışı itibariyle daima kolaylıkla giyilir. Örgünün bir başka meziyeti de elde yapılabilmesidir. Böyle elde yapılmış şık bir örgü, başka kimsede bulunmayacağı için, ayrıca sükse yapar. 1967 modası örgüye uyduğu için, gündüz elbiselerinden gece elbiselerine kadar, her modeli yünle denemek mümkündür.

Sabah için

Sabah kıyafetleri için yün örgüler daha çok, pantalon üzerine giyilen uzun ceket ve sveterler olarak düşünülmüştür. Bu biçim örgüler giyeni uzun gösterir. Sabah yün takımları klâsik biçimde olduğu gibi, klâsik veya pastel tonlarda seçildiği zaman daha hoş durur. Meselâ devetüyü renginde yumuşak bir sveter, şık bir pantalonla, en ağır bir sabah kıyafetini teşkil edecektir. Çok ufak topuklu spor ayakkabılar, dizde biten sveterlerle eş yün çoraplar, bir jüp külot ile beraber, genç kızın spor sveterini çok değerlendirecektir.

Bu yılın modası

Rahatlığa doğru

Öğleden sonra kıyafetleri

Öğleden sonra giyilecek olan sveterler ve yün takımlar genel olarak, kısa küçük kolludur. Öğleden sonra için bugün en şık kıyafet, yün örgü sveter ile buna eş olarak, aynı renkte dokunmuş kumaştan yapılmış etek takımıdır. Sabahkilerin aksine, öğleden sonra giyilecek olan sveterler, vücuda, mümkün mertebe yakın, küçük sveterlerdir. Etek içine girerek bir kemer altında kaybolmakta veya kısa olarak etek üstüne düşmektedir. En şık bir öğleden sonra takımı bazan, erkek stilinde seçilmiştir. Yani vücuda yakın ve kadınvari olmasına rağmen V biçiminde açılan yakası ve düğmeleri ile bu sveter, bir erkek jilesini hatırlatmakta ve genç kızlar için, kravatla kullanılmaktadır. Sveterin aynı renkte bir mini eteği, zıt renkte de bir kravatı vardır. Öğleden sonra giyilen yün ör-

Piyasa konuşuyor

Bütün Türkiyede, özellikle büyük şehirlerde, besin maddelerinin fiyatlarında görülen artış, son günlerde yurdumuzda cereyan eden hazin olayları en iyi bir şekilde anlatmakta; A.P. iktidarı bugün sahnede, büyük bir hünerle, D.P'nin 1954'den sonra oynadığı rolü aynen tekrar etmeye çalışmaktadır. Geçen yıl Şubat ayında sığır eti 900 kuruşa satılırken bugün 11 lira -İstanbulda 12 lira- dır. Patates 1966 Şubatında 100 kuruş civarında satılırken bugün -yine meselâ İstanbulda- 235 kuruşa yükselmiştir. Sadeyağda 300, Zeytinyağda 100, beyaz peynirde 100, koyun etinde 200, makarnada 70, sütte 40 kuruş fark vardır. Bugün, memleketimizde, gerektiği zaman çocuğunun ayağına sağlam bur deri ayakkabı alıp onu okula gönderebilen aileler mutlu ailelerdir ve bunların adedi, fiyatlar arttıkça azalacaktır. Devamlı surette giyildiği takdirde sağlığı tehdit eden plâstik ayakkabılar ve lâstik çizmeler bile, nüfusumuzun büyük çoğunluğunun, güçlükle elde edebildiği şeylerdir. Ne yazık ki bugünkü iktidarın güttüğü ekonomik ve sosyal politika), toplumu daha uzun süre bu mahrumiyetlere mahkûm edecektir.

1954'den sonraki D.P.'nin halini hergün yeniden yaşar gibi oluyorum. Sokakta fiyatlar hiç durmadan artar, mallar karaborsaya çekilir, vatandaşların beceriklilik, çalışkanlık, zekâ ve başarılı olma ölçüleri bu dengesiz ekonomik hayat şartlarından sıyrılıp yaşayabilme güçlerine göre değerlendirilirdi. Bütün sıkıntılar ve mahrumiyetler bir yana, en önemlisi bu devrin yarattığı yeni bir insan tipi idi. "Ekmeğini' taştan çıkardığı" rivayet edilen ve piyasada kahve yokken kahve yaratan, akşamları daireden eve nereden geldiği bilinmeyen bir elbiselik kumaş veya beylik bir ayakkabı, battaniye veya erzak gibi beklenmedik şeyler taşıyan bu yeni tipler, meslekleri ve işleri ne olursa olsun toplumda rağbet görürlerdi. Devrin iktidarı sokaktaki bu olaylara tamamiyle sırtını çevirmişti. Ekonomik ve sosyal tedbirler düşünecek yerde, kendisini merakla seyreden bir grup seyirciye yeni bir oyun hazırladı ve sahnede her gün bunu oynadı: Memleket kalkmıyordu, hürriyetlerden faydalanan birçok hainler ise, bu kalkınmayı önleyecek bir tenkid ve fesat yarışma girişmişlerdi. Vatan cepheleri kurulacak ve bunların hakkından gelinecekti.

DP. hürriyetleri kısıtlıyarak, fikir özgürlüğüne son vererek, insanları bezdirip susturarak, sokakta ne olursa olsun, sahnedeki bu oyununa devam edebileceğini sandı.

1967 Türkiyesinde, fiyatlar daha şimdiden, çok mutlu bir azınlık dışındaki vatandaşları ezmekte, yarına korku ve endişe içinde bakmalarına sebep olmaktadır. T.B.M.M. bütçe çalışmaları bir defa daha göstermiştir ki bugünkü İktidar, bu dertleri yenmek için, 10 yıllık plânın öngördüğü hiçbir ciddi ekonomik tedbire iltifat etmemektedir. Yerli ve yabancı uzmanların raporlarında Türkiyenin toprak reformu yapmadıkça kalkınamıyacağı, en açık dille, delilleri ile anlatıldığı halde, A.P. iktidarı bu reformu diğerleri gibi, tamamiyle gömmüştür. Aldığı tek tedbir, hürriyetleri kısıtlama konusunda giriştiği hazırlıklar, dır. "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" kanun teklifi aç insanları korku saçan ninnilerle uyutma çabasından başka birşey değildir.

Azgelişmiş memleketlerin büyük dramı, ekonomik güçlükleri yenecek güçte olmıyan iktidarların hürriyetleri kısıtlama yoluna gitmeleridir. Bugün "dış yardım" adı altında bu memleketleri abluka altına alan büyük devletlerin baskısı ile bu politika, daha korkunç bir hal almıştır. A.P.'nin temel hak ve hürriyetlerin korunması bahanesi ile getirmeye çalıştığı tedbirler, anlaşıldığına göre, Adalet mekanizmasını baştan başa sarsacak, hâkim teminatını, hattâ ilk soruşturmayı kaldıracak, hükümete bağlı savcılara her türlü yetkiyi vererek, istenilen vatandaşı mahkemelere sürükleyecek niteliktedir veya bu amaçla düşünülmüştür. Fakat bu işte bir yanlış hesap var. Fedakâr, Atatürkçü öğretmenlere, ilerici gençliğe, özgür fikrin savunucusu basın mensuplarına karşı son zamanlarda girişilen hareketler, Türkiyede sanki bir komünizm tehlikesi varmış gibi gösterip, bütün dertleri bundan ibaret sayan bir politika, kanunlar ne getirirse, getirsin sokaktaki gerçekler yanında, sabun köpüğü gibi sönmeye mahkûmdur.

gü takımların özelliği, spor olmakla beraber, vücudu sarması, bu bakımdan çok kadınca bir hava taşımasıdır. Meselâ lâstik örgülü, küçük kollu, vücuda yapışık bir sveter, hem eşarpla beraber kullanılmakta, hem de bununla dansa gidilebilmektedir.

Akşam için örgü kıyafetler

Örgünün bir özelliği, giyeni ısıtmasıdır. Fakat örgüden yapılmış gece elbiseleri, omuzlan ısıtacak yerde onları tamamiyle çıplak bırakmakta, yaz dekolteleri ile meydana çıkmaktadır. Akşam elbiseleri küçücük, düz torba elbiselerden ibaret olup, bunlar genel olarak simli, parlak yünlerden, daha çok makinede dokunmuştur. Mini etekler, elbiseye eş, uzun çoraplarla giydirilmiştir.

Yeni bir buluş : **Rob** - manto

Baharın en büyük özelliğini yeniden sahneye çıkan ve yıldız gibi parlayan rob-mantolar teşkil edecektir. Rob-mantoyu çok ince bir elbise, ince bir etek bluz üzerine veya yalnız başına giymek mümkündür. Pratiktir çünkü büyük mantolar baharda hoş durmaz, vücuda çok yakın bir rob-manto ise, kolaylıkla bu mantoların yerini tutar. Elbise veya ufak bir sveter üzerine giyildiği zaman çok da ısıtıcıdır. Artık giyilmeyen bir eski mantodan vücuda yakın bir rob-manto yapmak da hem ekonomik, hem kolaydır. Rob mantolar ya önden fermuarla kapalıdır yahut şömizye elbiseler gibi, pat altından veya üstünden, genellikle yarım olarak düğmelidir. Önden kapalı ve ancak V biçiminde açık yakası bulunan rob - mantolar da vardır. Bunlara eşarp takılarak, manto havası verilir. Yine yılın en büyük özelliğini yapan şey empermeabl rob - mantolardır. Renk renk empermeabl kumaşlarından yapılan bu yağmurluk - rob - mantolar, biraz sıkıcı bir kıyafet olan yağmurluğa yepyeni, şık, zarif ve değişik bir görünüş kazandırmıştır.

Martine **Carol Türkiyedeyken**
"Caroline Cherie"nin sonu

Filmcilik

Martine Carol'un ölümü

Fransanın tanınmış yayıncılarından Del Duca, Monte Carloda düzenlediği "Uluslararası Televizyon Festivali"nin galası için 150 kişiyi davet ederken, ünlü yıldız Martine Carol ile eşi ingiliz iş adamı Mike Eland'ı da çağırmayı ihmal etmemişti. Martine Carol ile eşi, hem ziyaret, hem ticaret olsun diye çünkü Monako kıyılarında yaptırmayı tasarladıkları villânın yerini de göreceklerdi- bu daveti reddetmediler. Ama, seyircilerinin en çok sevdiği roldeki kahramanın adıyla "Caroline Cherie" için bu davet çok feci bir şekilde sona erdi. Galada fenalık geçiren sarışın yıldız erkenden odasına çekildi. Alışık olduğu müsekkini Pariste unuttuğu için bir doktor getirterek iğne yaptırdı, uyudu ve bir daha uyanmadı. Karısını otelde bırakıp villânın mimarıyla görüşmeğe giden Mike Elland sabaha karşı otele döndüğü vakit Martine Carol çoktan ölmüştü.

47 Yaşında olan Martine Carol, Güzel Sanatlar Akademisinde okuduktan sonra Robert Manuel, Gaston Baty, Rene Simon'dan tiyatro dersleri almıştı. Asıl adı olan Marie-Louise Mourer'i Maryse Arley'ye çevirerek sahneye çıktı. İlk oynadığı "Phedre"den sonra "Marianne'ın Kaprisleri", "Tütün Yolu", "Fareler ve însanlar"a çıktı. Ama asıl ününü sinemada kazandı. 1943'te "La Ferme aux Loups - Kurtlar Çifliği"yle perdeye geçen Martine Carole, baş langıçta epey güçlükler çektikten ve bir de denizde intihar teşebbüsünden sonra yavaş yavaş parlamağa başladı. Vasatın üstüne, yalnız arada bir güçlü yönetmenlerle çalıştığı vakit çıkmasına rağmen, 1950' lerde Fransanın en gözde yıldızlarından biri oldu. Geniş seyirci kütlesi onu "Caroline Cherie" olarak benimsediği halde, en iyi oyunlarını Andre Cayatte'ın "Les Amants de Verone - Verona Aşıkları" (1950), Rene Clair'in "Belles de Nuits - Gece Güzelleri" (1952), özellikle Max Ophuls'ün "Lola . Montes"sinde (1955) sağlamıştı.

1954'te Fransanın en iyi kadın oyuncu ödülünü kazanan Martine Carol'un özel yaşayışı da meslek hayatı kadar inişli çıkışlı oldu. 1949'da amerikan oyuncusu Steve Crane, 1954'te fransız yönetmeni Christian Jaque, 1959'da Dr. Andre Rouveix ve son olarak da Mike Elland ile evlenmişti. Özel hayatında en çok hayalkırıklığına uğradığı zaman Tahitide uzun bir inzivaya çekilmiş, ama gazeteciler kendisini yine rahat bırakmamışlardı.

Antonioni'nin son **filmi**

Bir yönetmen, sayıları her yıl biraz daha artan, uluslararası pazarlara göre biçilmiş, sıradan ortak yapımlardan birini çevirmiyorsa, yabancı bir ülkede çalıştığı vakit epey bocalar; hele tamamiyle ulusal değerleri, görüşleri yansıtan bir

yönetmense... Bundan dolayı bu çeşit yönetmenlerden çoğu ulusal sınırların dışında çalışmayı kabul etmezler. Örneğin İsveçin Ingmar Bergman'ı, Hollywood'un birbirinden çekici tekliflerini hep bu yüzden geri çevirmiştir.

Tutumu bakımından Bergman'la birçok ortak yönü olan italyan yönetmeni Michelangelo Antonioni'nin son filmini Londrada çevirmesi bu bakımdan ilgi kadar kaygı da uyandırmıştı. Ne var ki, bir yandan da, Antonioni gibi yönetmenler, nerede olursa olsun belli temaları, belli görüşleri yansıtan sinemacılardır' Londrada ya da Hollywood'ta, Pariste, veya Madritte Romadakinden farklı davranmazlar. Nitekim Antonioni'nin son filmi bunu ortaya koyuyor. Kaldı ki, Antonioni'nin Londraya taşınmayı kabul etmesi bir yandan da aynı konuyu İtalyada çevirmesinin imkânsız değilse bile sayısız güçlükler, engellerle karşılaşması tehlikesinden doğuyordu. Çünkü filimde italyan sansürüne aykırı düşen sahneler yer almaktaydı. Ayrıca filmin baş kahramanı da Romadan çok Londrada rastlanan bir tipti.

1966 Batı Avrupası

Antonioni'nin bu filminin de son çevirdiği öbür eserleri gibi, tek veya iki sözcükten meydana gelen, iki anlamlı bir adı var: "Blow - Up". Patlama, parçalanma, darmadağın olma anlamına gelen bu sözcük, Antonioni'nin anlattığı çevre ve olaylara uygun düşüyor. Öte yandan bu sözcük, aynı zamanda fotoğrafçılıkta belli bir işlemi belirten bir terim olup bir resmin genişletilmesini anlatıyor.

Hemmings ile Redgrave "Blow - Up"ta

Antonioni'nin Londrası

Antonioni'nin çıkış noktası da bu ikinci anlamla ilgili. Filmin baş kahramanı Londralı genç bir fotoğrafçıdır. Hem pazar gazetelerine hem de moda dergilerine resim yetiştiren bir fotoğrafçı. Bir gün bir parkta sevişen bir çifte raslar, ilgilenir, peşlerine düşer, gizlice resimlerini çeker. Kadın, resimlerinin çekildiğini farkedince aşırı bir hırçınlık gösterir; negatifleri almak ister. Hattâ negatiflerin karşılığında çıplak poz vermeyi bile teklif eder. Kadının bu tutumu genç fotoğrafçıyı daha çok meraklandırır. Parkta çektiği fotoğrafları teker teker genişletir, genişletir... Nihayet ortaya çıkan küçücük bir ayrıntıdan, kadının bir cinayet olayına karıştığını anlar.

Buraya kadar anlatılanlardan Antonioni'nin, bir polis filmi çevirdiği sanılır, oysa "Blow-Up"ın polis filimleriyle hiçbir ilgisi yoktur. Tıpkı bir genç kızın kayboluşuyla başlıyan "L'awentura - Macera"nın olmadığı gibi.

Cinayet olayı, başlangıçta da belirtildiği gibi sadece bir çıkış noktasıdır. "Blow-Up" asıl bu noktadan sonra başlamaktadır. Antonioni Londralı genç fotoğrafçının günlük yaşayışım izliyerek seyircilerine 1966 yılında bir Batı Avrupa başkentinin yaşayışını çizmektedir. Yeni modaların, "pop art'ın, kaçışı L.S.D.'de arıyan gençlerin yer aldığı bir dünyadır bu ve Antonioni, bu yeni çevrede, öbür filimlerinde de ele aldığı ikiyüzlülüğe, para gücüne, lükse, birtakım beylik parolalara bağlı bir toplumun bunalımını işler.

Antonioni, filminin yirmi yaşlarındaki kahramanının niteliklerini ve "Blow-Up"ı çevirmek fikrinin nereden geldiğini şöyle anlatıyor: "Thomas, burada, İngilterede hiç

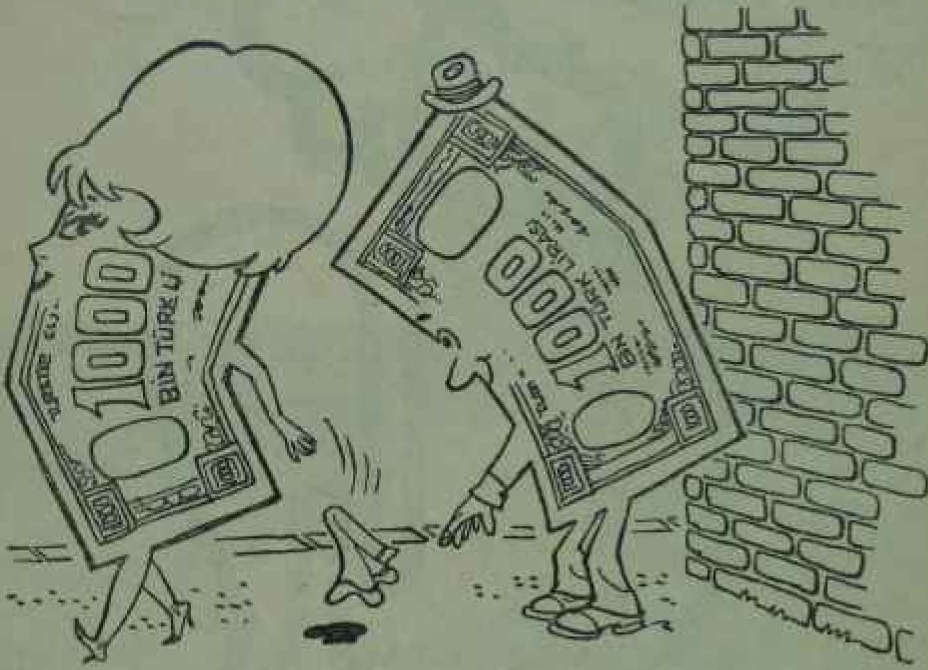
olmazsa gençler arasında, genç sanatçılarda, modacılarda, reklâmcılarda, müzikçilerde yaşayışı, görenekleri ahlâkı etkileyen devrimden yanadır. Bu gençlerin hepsi "pop art" hareketinden ilham almaktadırlar. Thomas, her ne kadar anarşizmden başka kanun tanımadığını söylerse de, bir tören kadar inceden inceye hesaplanmış bir hayat sürer. Geçen yıl Londraya gelmiş, Monica Vitti "Modesty Blaise"i çevirirken uzun süre kalmıştım. O vakit Londranın böyle bir filim için bulunmaz bir dekor olacağını farkettim. Ama, Londra üzerine bir filim çevirmek niyetim yine de yok. Aynı hikâye New Yorkta, belki Stockholmde ve hiç şüphesiz Pariste de geçebilir."

Güçlü **bir** kadro

Antonioni, "Blow-Up"ın senaryosunu, her zamanki senaryocusu Tonino Guerra ile birlikte yazdı; ayrıca genç ingiliz oyun yazarı Edward Bond'un yardımını da sağladı. Geçen tiyatro mevsiminde "Saved" adlı oyunuyla İngilterede büyük bir gürültü koparan ve oyunu birçok yerde yasaklanan Bond, özellikle konuşmaların hazırlanmasında önemli bir rol oynadı. "II Deserto Rosso - Kızıl Çöl"den sonra "Blow-Up"ta ikinci renkli filim denemesine de girişen Antonioni, ilkinde olduğu gibi bu filimde de görüntü yönetmeni Carlo di Palma'nın ustalığından yararlandı. "Blow-Up" aynı zamanda İngilterenin en tanınmış "pop" orkestrası "The Animals"m müziğiyle süslendi.

Fakat Antonioni'nin "Blow-Up"-ta karşılaştığı yeni ve aynı zamanda güç durumların başında, filmi ingiliz oyuncularıyla ingilizce çevirmesi geliyordu. Gerçi Antonioni İtalyadaki filimlerinde de yabancı oyuncuları sık sık kullanmıştı ama, "Blow-Up"un oyuncu kadrosu hemen bütünüyle tam ingiliz özelliği taşıyan oyunculardan meydana geliyordu. Hattâ filmin baş kahramanı olan fotoğrafçı Thomas'ı canlandıran David Hemmings'i bir amatör tiyatro topluluğunda keşfeden Antonioni olmuştu. Hemmings'in daha önceki sinema tecrübesi Clive Donner'in "Some People" filminde oynamaktan ibaretti. Buna rağmen yapısı, tipi ve oyunuyla Hemmings tam Antonioni'nin tasarladığı Thomas oldu. Öbür oyuncularsa ingiliz perde ve sahnesinin yeni "as"ları arasında yer alan Vanessa Redgrave -parktaki genç kadın- ve Sarah Miles'tı. Thomas'ın stüdyosundaki genç modelleri de Peggy Maffitt ile Veruşka canlandırmaktaydılar.

Türkiye İŞ Bankasında buluşalım...

1967 yılında:

15 MİLYON

130 APARTMAN DAİRESİ

5 ADET	100.000 LİRA
200 ADET	10.000 LİRA
400 ADET	5.000 LİRA
1000 ADET	1.000 LİRA

ayrıca

30 000 ADET

para ikramiyesi

Bu sene tasarrufların buluşma yeri Türkiye İş Bankasıdır. Çünkü bu yıl Türkiye İş Bankası tasarruf sahiplerine tam 15 MİLYON LİRA ikramiye veriyor.

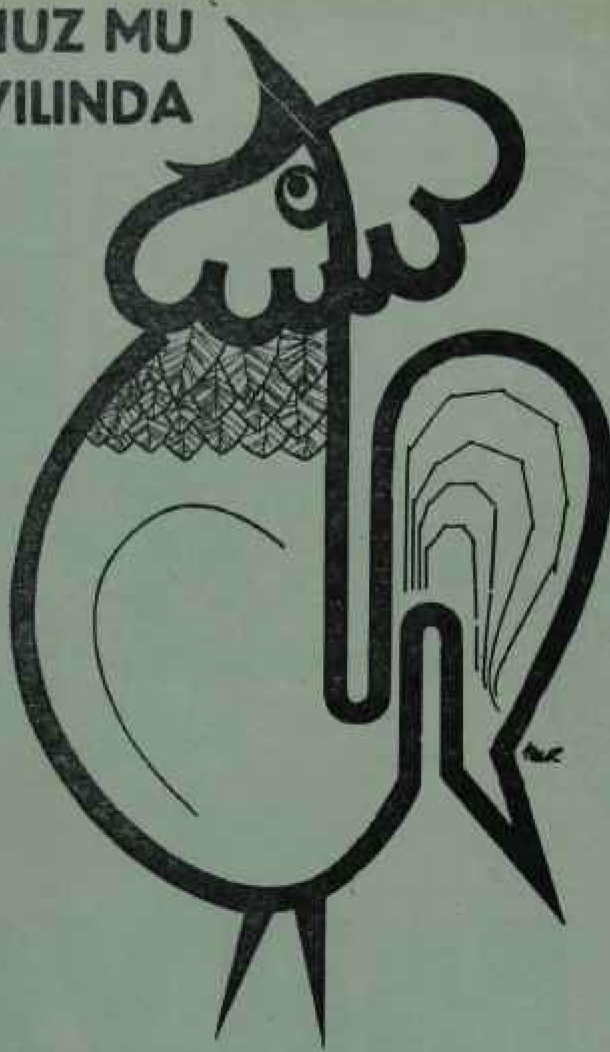
15 Milyon liralık ikramiyelerin ilk çekilişine katılabilmek için tasarruflarınızı 7 Nisan akşamına kadar Türkiye İş Bankasına yatırmakta acele ediniz.

Merakla beklenen ve 24 Martta yapılacak olan SERVET KEŞİDESİ için Türkiye İş Bankasına yatırmış olduğunuz tasarrufları muhafaza etmelisiniz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

DUYDUNUZ MU
1967 YILINDA

15 milyon

ZİRAAT BANKASI